

Edició
especial

l'arjau

REVISTA CULTURAL

Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols

Núm. 65 AGOST 2012

CALIDOSCOPI

Sant Feliu de Guíxols, bressol d'art

- L'ENTREVISTA
CARMEN THYSSEN-BORNEMISZA,
mecenes i col·leccionista d'art,
explica la seva estima per la ciutat i
el projecte del museu de Sant Feliu
de Guíxols
- CONTRASTOS
L'art com a dinamitzador del territori
- LES IMATGES
Qui pinta a Sant Feliu?
- EL TINGLADO
Notícies i actualitat

Inauguració de l'exposició en homenatge al pintor Josep Amat a l'Hotel Reina Elisenda l'agost del 1970. En primer terme, el governador civil, Victoriano Anguera; en segon terme, els pintors Maria Pau Illana, Emília Xargay, Josep Albertí, Josep Amat i Josep Torrent Buch. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (Autor: Narcís Sans)

EN AQUEST NÚMERO...

■ PRESENTACIÓ	03
■ CALIDOSCOPI. Sant Feliu de Guíxols, bressol d'art	04
Les imatges.....	06
El punt de vista	12
L'entrevista. Carmen Thyssen-Bornemisza	40
Contrastos	42
■ EL TINGLADO	44
■ DIRECTORI	47

EDICIÓ

AJUNTAMENT DE SANT FELIU DE GUÍXOLS
www.guixols.cat

REDACCIÓ

ARXIU MUNICIPAL
SERVEI DE PUBLICACIONS D'ARXIU
Cra. de Girona, 45-47
17220 St. Feliu de Guíxols
Tel. 972 32 25 93

COORDINACIÓ

M. ÀNGELS SUQUET

CONSELL DE REDACCIÓ

JOSEP AULADELL, MARC AULADELL, PERE CARRERAS,
JORDI COLOMEDA, DAVID HERNÁNDEZ

COL·LABORADORS

DANIEL GIRALT-MIRACLE, PILAR GIRÓ, FRANCESC
PLA, JORDI REIXACH, ARIANE ROURA, MARIONA
SEGURANYES, M. ÀNGELS SUQUET

FOTO DE LA PORTADA

RETRAT DE LA BARONESSA CARMEN THYSSSEN-BORNE-
MISZA. PROCEDÈNCIA: RESIDÈNCIA THYSSSEN-BORNE-
MISZA (AUTOR: JESÚS CARRERO)

ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC

ELISENDA LORÉS, MIREIA TRULL

DISSENY I MAQUETACIÓ

DOSIS, PROJECTES GRÀFICS

IMPRESSIÓ

GRÀFIQUES BIGAS

ISSN 2013-0813

DIPOSI LEGAL: GI-1.611-89

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny, fotografies, dibuixos i estadístiques, no pot ser reproduïda, emmagatzemada ni transmesa de cap manera ni per cap mitjà (electrònic, mecànic, òptic, de gravació o bé fotocòpia) sense autorització prèvia de l'autor i editor.

Josep Albertí dibuixant en un bloc, 1978.
AM5FG. Fons Alfons Hereu. (Autor: Alfons Hereu)

PRESENTACIÓ Aquest any l'Espai Carmen Thyssen ha organitzat una exposició temporal de pintura a Sant Feliu de Guíxols per fer un primer tast del futur museu, encara en projecte. Curiosament, l'any 1892 hi va haver, també a Sant Feliu de Guíxols, l'Exposició de Belles Arts organitzada amb l'objectiu d'arrodonir la inauguració de la línia de la Companyia del Ferrocarril de Sant Feliu de Guíxols a Girona, que havia tingut lloc el 30 de juny.

Així doncs, la primera exposició de la Col·lecció Carmen Thyssen-Bornemisza a la ciutat s'escau en el 120è aniversari de l'Exposició de Belles Arts. Aquesta coincidència, que no ha estat buscada, confirma la innata afecció de Sant Feliu de Guíxols per l'art. Aquesta relació especial s'ha manifestat de formes diferents al llarg del temps, en algunes ocasions la ciutat i el seu paisatge han esdevingut objecte d'inspiració per als artistes que els han conegut. Alhora, a Sant Feliu, hi ha hagut una tradició considerable d'artistes visuals i la ciutat ha comptat amb centres d'ensenyament d'art, com l'antiga Escola d'Arts i Oficis, l'Escola Municipal d'Art o el recentment creat Centre Albertí d'Art i Disseny.

La mostra de belles arts va ser una iniciativa pionera a nivell local –dins del context del Modernisme–, promoguda des dels mateixos cercles que havien forjat el tren. Van reunir cap a cinc-centes obres d'artistes d'arreu de Catalunya i també de Sevilla. Aquesta exposició va ser concebuda per Victòria Ferrer i Antònia Vinyas, esposa de Joan Casas Arxer, promotor del projecte del tren. De la mateixa manera, l'exposició que l'Espai Carmen Thyssen inaugura enguany neix per obra de Carmen Thyssen-Bornemisza. Com en el cas de l'exposició de l'any 1892, organitzada per distingir i promocionar la ciutat conjuntament amb el progrés tecnològic, les actuacions d'aquest museu constituïran, ben segur, un revulsiu cultural i turístic de primer ordre per a la nostra ciutat.

El pintor Francesc Galofré Oller pintant davant d'un grup de persones, primer terç del segle xx. AMSFG. Col·lecció Santiago Güitó (Autor: desconegut)

CALIDOSCOPI

Sant Feliu de Guíxols, bressol d'art

"La indústria sense art és brutalitat", aquesta afirmació de John Ruskin –escriptor, crític d'art i sociòleg britànic del segle XIX– reflecteix a la perfecció l'esperit de l'Exposició de Belles Arts de l'any 1892 en la qual l'art va servir per engalanar la inauguració de la línia de tren, vinculant el progrés tècnic i la cultura per a la promoció de la ciutat. Sant Feliu de Guíxols se situa, a més, en una zona de gran atractiu turístic ja des del segle XIX. L'escrit de Daniel Giralt-Miracle analitza el territori de la Costa Brava com a font d'inspiració per a artistes del passat i també del món contemporani; Ariane Roura desgrana el fil conductor de l'exposició "Paisatges de llum, paisatges de somni", amb obres de la Col·lecció Carmen Thyssen-Bornemisza; Jordi Reixach ens descobreix el Palau de l'Abat, l'espai del monestir que acollirà aquesta exposició; Francesc Pla exposa l'evolució del projecte del futur museu; Mariona Seguranyes evoca els paisatgistes que van pintar el Baix Empordà als segles XIX i XX; Pilar Giró homenatja el pintor Josep Amat, el qual va copsar el paisatge de Sant Feliu amb gran delicadesa.

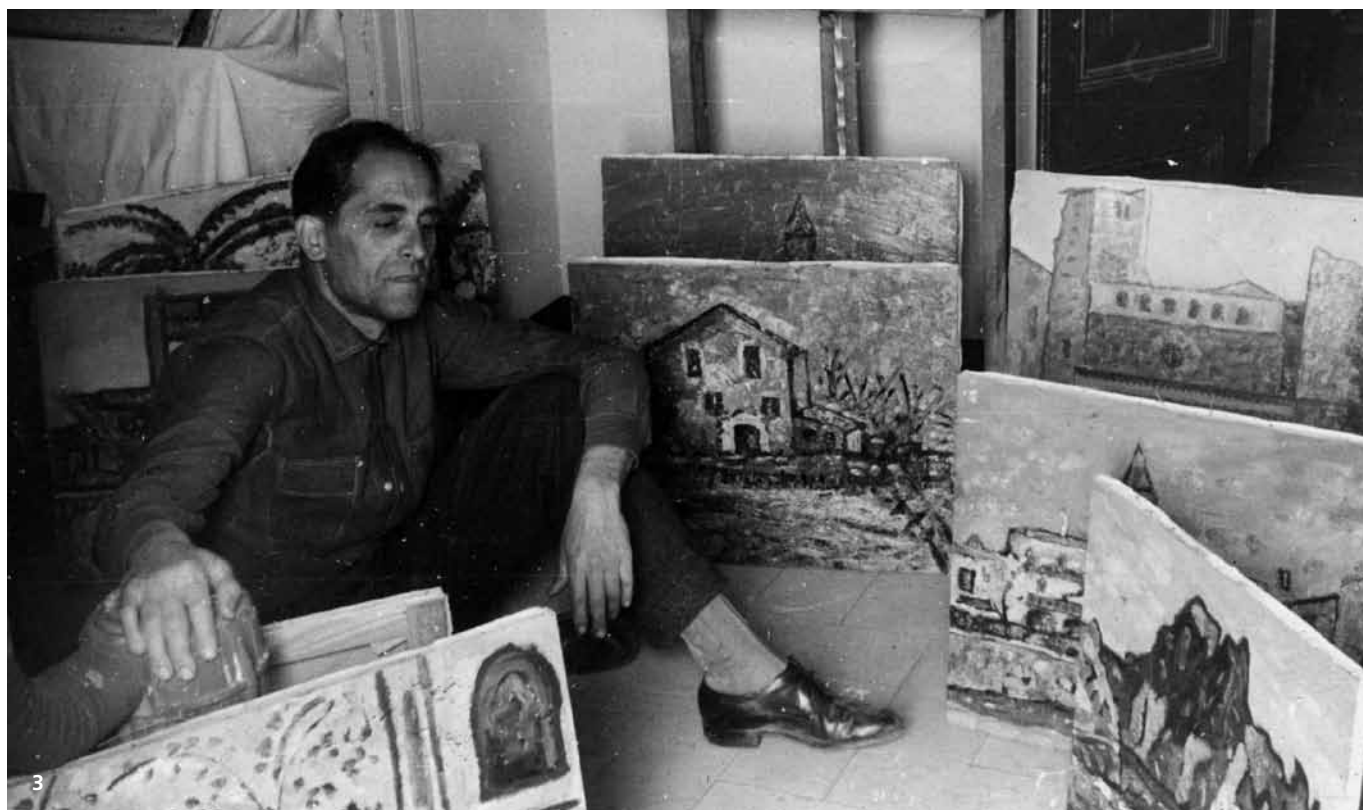
CALIDOSCOPI

LES IMATGES

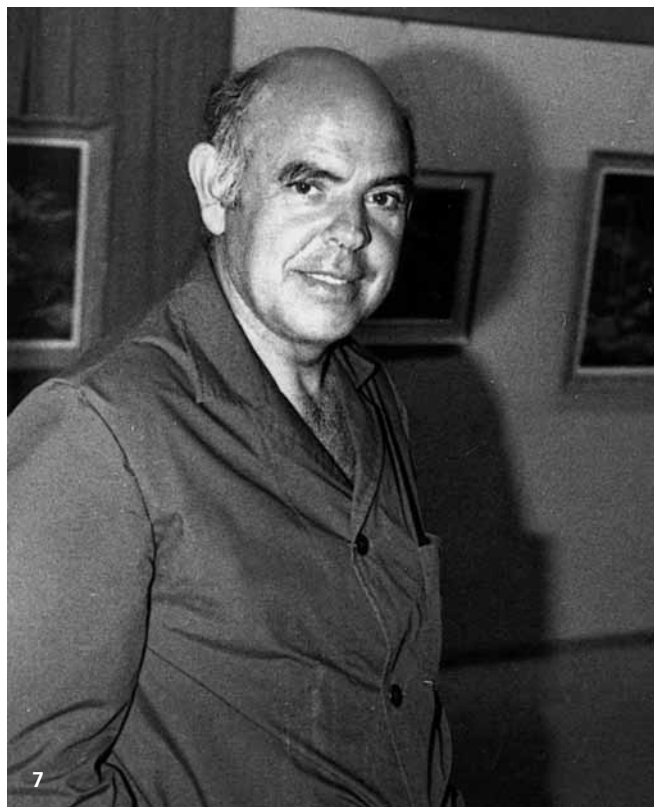
1

1. Inauguració de l'exposició en homenatge al pintor Josep Amat a l'Hotel Reina Elisenda l'agost del 1970. Els pintors Josep Albertí, Josep Amat i Josep Torrent Buch amb Maria Pau Illana. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (Autor: Narcís Sans) 2. Inauguració d'una exposició de pintures d'Emili Vilà al Casino dels Nois, el dia 1 d'agost de 1975. AMSFG. Fons Enric Figueras (Autor: desconegut) 3. Retrat de Josep Albertí, envoltat de quadres, l'any 1961. AMSFG. Fons Josep Albertí. (Autor: desconegut)

4. Pintor a la platja de Sant Feliu de Guíxols, el juliol de 1988. AMSFG. Fons Pere Rigau. (Autor: Pere Rigau) 5. Pintor al racó de Llevant, 18 d'abril de 1962. AMSFG. Fons Pere Rigau. (Autor: Pere Rigau) 6. Retrat del pintor Jaume Provencal als anys 90. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges. (Autor: desconegut) 7. Retrat del pintor Ferran Ponsjoan. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges. (Autor: desconegut) 8. Josep Albertí preparant-se per pintar a l'exterior, als anys 70. AMSFG. Fons Josep Albertí. (Autor: desconegut)

9. Presentació del cartell del XV Festival Internacional del Film Amateur, pintat per Josep Albertí, en presència de Néstor Sanchiz, Lluís Esteva i Alfons Hereu, entre d'altres, el 30 de maig de 1977. AMSFG. Fons Festival Internacional del Film Amateur. (Autor: desconegut). 10. Inauguració de la Fira del Dibuix a la rambla d'Antoni Vidal l'any 1984. Francesc Vila, conegut com a Cesc, Joan Soler, Josep Amat i Josep Vicente tallen la cinta. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges. (Autor: desconegut) 11. Josep Vicente parlant amb Max Cahner i la pintora Maria Pou durant la inauguració d'una exposició l'any 1979. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges. (Procedència: *El Punt*) 12. Inauguració de l'exposició "El passeig del Mar vist per Josep Amat", organitzada pel Museu d'Història al Monestir de Sant Feliu de Guíxols, en la qual van col·laborar els barons Thyssen-Bornemisza, 2 d'agost de 1995. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges. (Autor: desconegut)

11

12

Vist per l'ART CONTEMPORANI LA COSTA BRAVA I L'ART D'AVUI. El litoral gironí ha constituït, especialment des del segle xx, un referent per al turisme i també per a l'art. Cadaqués, Sant Feliu de Guíxols i Tossa de Mar han estat els llocs preferits per als artistes. Ells han contribuït, en bona part, a crear les imatges idíl·liques que encara identifiquem amb el nostre territori. No obstant això, en ple segle xxi, creadors contemporanis han utilitzat llenguatges nous per tornar a sentir i interpretar aquest territori que encara canvia sense perdre el seu encant.

La Costa Brava és un paratge natural de gran força geològica, botànica i ambiental, per això impressiona tant si es mira des de la terra o si es fa des del mar. Tot i que només fa cent anys que se la coneix amb el nom de *Costa Brava*, aquest és un indret que ha estat admirat, diria que des de l'origen de la seva creació, per les seves característiques. I, si no, com ens expliquem l'assentament de poblats ibèrics com el d'Ullastret, l'existència de monestirs com el de Sant Pere de Rodes o el creixement de nuclis medievals com el de Pals?

L'atractiu de la Costa Brava és evident, com també ho és el seu poder de seducció que ha aconseguit captivar tota mena de persones: literats, pintors, fotògrafs, músics, periodistes... que n'han apreciat els encants, però també científics i historiadors que han vingut a treballar i a estudiar els recursos propis de la zona, en la qual han basat les recerques.

Tot i que només fa cent anys que se la coneix amb el nom de *Costa Brava*, aquest és un indret que ha estat admirat, diria que des de l'origen de la seva creació, per les seves característiques

Probablement, però, els qui millor han sabut explicar-ne la idiosincràsia, la força i la bellesa natural hagin estat els poetes i els pintors, especialment aquests darrers, que d'una manera general ho han fet des de la perspectiva d'allò que denominem *paisatgisme*, aquella mirada contemplativa de la natura que des del Romanticisme ha interpretat les impressions, les expressions i les vivències de cadascun dels artistes.

Han estat molts els creadors que al llarg del segle xx ens han ofert versions personals de la Costa Brava, des de Blanes a Portbou. Un fragment privilegiat de la Mediterrània que s'ha transformat en un referent indiscutible d'allò que és la Catalunya costanera, i que ha atret indistintament artistes del país i de l'estranger, entre els quals podem esmentar figures del nostre art com ara Picasso, Salvador Dalí, J. M. Sert, Ramon Pitxot, Rafael Benet, Enric Monjo, Enric Casanovas, Francesc Gimeno, Eliseu Meifrèn, Manuel Humbert, Josep Amat, Modest Cuixart... o creadors internacionals de renom com ara André Masson, Marc Chagall, S.W. Hayter, Marcel Duchamp, Olga Sacharoff, R.B. Kitaj, Richard Hamilton, Lanfranco Bombelli..., que constitueixen part d'una nòmina que podria ser inacabable. I, gràcies a les seves obres, la imatge de la Costa Brava ha transcendit més enllà de les publicacions dels museus o les dedicades a aquests artistes, perquè fins i tot en llibres de la zona i en guies turístiques hi trobem reproduïdes les maneres que cada un té de veure la platja, les siluetes dels pobles, el rocam, les barques i els pescadors, la vida estiuenca... Per aquest motiu és interessant remarcar la visió artística de la Costa Brava, i en aquest punt és fonamental el projectat Museu Thyssen de Sant Feliu de Guíxols.

Ara bé, el que és clar és que, d'una banda, ens trobem en una època que no té res a veure amb el segle passat ni tècnicament ni políticament ni econòmicament, però que en canvi, d'altra banda, la Costa Brava segueix resultant atractiva i suggerent per a l'artista

Dins de la Costa Brava hi ha tres poblacions que han concentrat una major quantitat d'artistes: Cadaqués, Sant Feliu de Guíxols i Tossa de Mar, viles que molt sovint són recordades a través de la mirada dels artistes que hi han passat, que les han perpetuat en les seves obres majoritàriament amb els llenguatges i els recursos propis dels segles XIX, i especialment del XX, perquè els artistes que hem esmentat fins ara pertanyen a un cicle que va des del paisatgisme de l'Escola d'Olot fins a la mirada abstracta de l'Informalisme.

Però ara que ja estem en ple segle XXI podem dir que les eines que s'havien fet servir fins ara han estat desbordades per recursos nous, que fins i tot van més enllà de la fotografia, ja que no se li escapa a ningú que estem en plena època del multimèdia, i aquest recurs pot començar a semblar que queda obsolet.

Ara bé, el que és clar és que, d'una banda, ens trobem en una època que no té res a veure amb el segle passat ni tècnicament ni políticament ni econòmicament, però que en canvi, d'altra banda, la Costa Brava segueix resultant atractiva i suggerent per a l'artista. I a partir d'aquesta dualitat vam plantejar el 2009 l'exposició "Costa Brava segle XXI" que es va presentar a la Fontana d'Or aquell estiu, amb el propòsit de revelar què inspirava l'espectacle incommensurable de la Costa Brava a un grup d'artistes del segle XXI, uns artistes que fossin capaços de fer una obra potent i que treballessin amb els nous llenguatges de l'art contemporani. Premeditadament vam configurar un grup que incorporava els pioners en el nostre país en

Espigó del racó de Garbí amb la punta de Garbí al fons, octubre del 1988.
AMSG. Fons Pere Rigau. (Autor: Pere Rigau)

el conreu d'aquests recursos (Eugènia Balcells, Pere Noguera, Perejaume i Mireia Sentís) i els representants de les noves generacions, que els han adoptat amb naturalitat i els han aplicat de forma espontània (Jordi Bernadó, Mireya Masó, Ester Partegàs, Tere Recarens, Montserrat Soto, Eulàlia Valldosera i Mayte Vieta).

Si els artistes de la generació anterior usaven bàsicament la pintura a l'oli o materials sintètics amb la tela com a base, dins de la tradició postimpressionista, aquests es valien de la fotografia, els recursos multimèdia, les accions i les instal·lacions, que utilitzaven per bastir unes obres en què es prioritza la base conceptual. I el resultat van ser onze mirades sobre aquest indret, que ens van fer viatjar per aquests paratges i compartir experiències crítiques i emotives, però sempre sensibles. Perquè el tret que unia els artistes és que tots se sentien fascinats per aquest marc i ens el van explicar d'una altra manera, que va ser artística, però també compromesa i fins tot vinculada a les seves trajectòries plàstiques o biogràfiques.

Pertanyem a una època en què l'evolució és constant i, per tant, no podem mantenir imatges idealitzades del passat, arquetipus que han perviscut gràcies a la pintura i a la fotografia, però que ara ja són anacrònics

La conclusió és que, en ple segle XXI, les lectures del paisatge que ens van fer van ser resultat de la interacció entre natura i cultura, tot i ser fetes sense obeir a cap consigna preservacionista. És possible que la seva fos una visió menys idíl·lica que la que ens havien ofert els artistes que els van precedir, però sens dubte en el nostre context és més real, tant en les seves poètiques com en les seves crítiques, perquè està emmarcada en una realitat desbordant que, com tot el nostre món, es debat entre la transformació (geològica i humana) descontrolada i la sostenibilitat conservacionista.

Pertanyem a una època en què l'evolució és constant i, per tant, no podem mantenir imatges idealitzades del passat, arquetipus que han perviscut gràcies a la pintura i a la fotografia, però que ara ja són anacrònics. Sembla evident, doncs, que cal viure i veure el paisatge que tenim i desenvolupar-ne una cultura que, en lloc de repetir tòpics, reflexioni sobre l'ús d'un dels territoris que més personalitat ha donat al nostre país; no oblidem que les paraules *paisatge* i *país* comparteixen arrel.

Víctor Català ens va dir que la costa sempre és "nova i vella"; certament és vella perquè el temps va passant, però és nova perquè també ho són les mirades i perquè l'acció de l'home sobre la natura és indeturable. Per això seguim necessitant artistes que ens facin adonar del valor d'aquests paratges.

Daniel Giralt-Miracle
Crític i historiador de l'art

Vist pel **MONESTIR** EL PALAU DE L'ABAT, UN ESPAI I UNS USOS. L'exposició de quadres de la col·lecció de pintura de Carmen Thyssen-Bornemisza posa a l'abast del públic una exquisida selecció d'obres de valor incalculable. El lloc escollit per a la mostra és el Palau de l'Abat, un autèntic tresor dins del magnífic edifici del monestir de Sant Feliu de Guíxols. Aquest espai va ser pensat i construït d'acord amb la dignitat de l'abat, una figura fonamental que era, alhora, un referent públic en les comunitats benedictines.

Tot monestir benedictí està regit per un abat –un pare espiritual– que és qui governa i dirigeix la comunitat. “S’ha de recordar sempre l’abat del que és, s’ha de recordar de com l’anomenen, i ha de saber que, a qui més es confia, més se li exigeix”¹ ens recorda sant Benet en la seva regla. Per això la funció abacial és molt important en el monestir, no només com a cap d’una comunitat d’homes dedicats a la pregària, sinó com un referent públic de la fe i, moltes vegades també, polític; per tant, és molt habitual que trobem en el recinte del monestir el Palau de l’Abat, unes estances especials per a les diverses funcions de l’abat. Al nostre cenobi de Sant Feliu de Guíxols també en trobem un, amb unes característiques arquitectòniques importants de casa pairal del segle XVII, nascut a redós de les torres del monestir quan aquestes van quedar ja en clar desús.

Les seves sales –especialment el segon pis– guarden encara un aire de casa senyorial, de petit palau rural

El Palau de l’Abat tenia la funció primera de residència de l’abat i dels hostes o dignitats importants que el visitaven, per això les sales –especialment el segon pis– guarden encara un aire de casa senyorial, de petit palau rural. Cal recordar que el monestir de Sant Feliu de Guíxols tenia terres i rendes diverses, tant a la vila com en masos de la Vall d’Aro, i en altres indrets del principat. L’abat era l’administrador d’aquestes rendes, que permetien la sustentació del monestir; el primer pis del palau era destinat a aquests usos d’administració, secretaria i serveis del palau.

El palau estava comunicat amb les altres parts del monestir pels passadissos que hi ha en cada pis, així com amb la sagristia –que era el fonament del palau–, al qual tenia accés directe l’abat. També amb la biblioteca, situada a l’edifici aixecat sobre la part gòtica de la nau de l’església (actualment Sala Abat Panyelles), on s’hi accedia per una escala de cargol –encara avui visible des d’un lateral del distribuïdor del segon pis– i que era una de les torres del monestir, que manté la forma original d’octàgon. Actualment queden encastats a la paret uns merlets de l’estructura de l’antiga torre. Des del Palau de l’Abat s’accedia al camí de ronda que vorejava la nau de l’església i comunicava les torres del Corn i del Fum –actualment visitables i restaurades–; malgrat que en els temps de residència abacial de l’actual palau aquestes torres van caure molt en desús.

Després de la desamortització i sortida dels monjos del monestir, el juliol de 1835, aquest espai va passar a mans del bisbat de Girona, ja que l’abat tenia el títol de rector de la vila i era la seva residència oficial. Així, fins a mitjans del anys 70 del segle passat en va ser la rectoria i els locals parroquials. Deteriorat pel pas del temps, s’ha restaurat acuradament intentant guardar l’estructura de casa pairal del segle XVII i les sales abacials, que configuren un espai magnífic d’aquest monestir.

Mn. Jordi Reixach i Masachs

Rector de la parròquia de la Mare de Déu dels Àngels-Monestir

1. Capítol II de la regla de sant Benet.

Vist per la **COL·LECCIÓ CARMEN THYSSEN-BORNEMISZA**
UN PASSEIG PER L'ART, DE L'IMPRESSIONISME A LES AVANTGUARDES DEL SEGLE XX. Aquest any tindrem l'oportunitat de fer un passeig extraordinari per l'univers de la pintura, que ens portarà des de l'Impressionisme fins a les Avantguardes del segle passat. L'exposició, que acollirà el Palau de l'Abat de juliol a setembre, presentarà una exquisida selecció d'obres d'artistes francesos, americans, catalans, espanyols i alemanys de la Col·lecció Carmen Thyssen-Bornemisza.

L'exposició "Paisatges de llum, paisatges de somni" ens permetrà descobrir i retrobar no tan sols uns pintors i els seus quadres, sinó també mons i paisatges, emocions i sentiments, visions i somnis. La naturalesa ha estat un tema recurrent en tota la història de la pintura, però és a partir de finals del segle XVIII que es comença a desenvolupar com a gènere autònom en el

L'exposició "Paisatges de llum, paisatges de somni" ens permetrà descobrir i retrobar no tan sols uns pintors i els seus quadres, sinó també mons i paisatges, emocions i sentiments, visions i somnis

context del naixement dels nacionalismes i de la revolució industrial. Segons assenyala Mª Dolores Jiménez Blanco, la pintura del paisatge respon al desig de l'artista a situar-se al món, a celebrar l'existència de la llum i a sentir el misteri de l'horitzó, que és una metàfora de la pròpia existència. Així que les diferents maneres de representar la naturalesa en la pintura corresponen a diferents maneres d'entendre-la, segons uns paràmetres històrics, socials i també personals. El paisatgisme català, representat per diverses obres i pintors en l'exposició, és també un reflex singular, amb peculiaritats pròpies, d'una realitat artística internacional. Així el representant per excel·lència del paisatge romàntic i el naturalisme en la pintura catalana, Ramon Martí i Alsina, és present ja en la primera sala de l'exposició amb dos llenços: una marina, un bon exemple del realisme del pintor, i una representació de la riera d'Argenton, un tema recurrent en la seva obra.

La pintura del paisatge respon al desig de l'artista a situar-se al món, a celebrar l'existència de la llum i a sentir el misteri de l'horitzó, que és una metàfora de la pròpia existència

Una referència fonamental per al paisatgisme, no només per als pintors francesos, va ser l'Escola de Barbizon. Fins i tot els pintors nord-americans, que van desenvolupar un vessant molt seu del paisatgisme, es van veure influenciats per aquesta escola que defensava una nova naturalitat, el *pleinairisme*, és a dir, pintar a l'aire lliure. Aquest fet no només va canviar la manera de representar el paisatge, sinó que va canviar també la tècnica per adaptar-se a les necessitats que imposava pintar a l'aire lliure.

Així l'exposició ens brinda l'oportunitat de descobrir alguns dels representants més destacats de la pintura nord-americana del segle XIX. Tot i la influència de la pintura europea en les seves obres, mostren uns trets idiosincràtics distintius. Els paisatges solen reflectir un orgull nacional i patriòtic, que se situa en el context d'una independència acabada de conquerir, així com d'una continuada expansió territorial que posa en relleu l'esperit pioner de la jove nació. Una de les característiques de la representació de la natura en la pintura nord-americana és la seva espiritualitat, sovint de caràcter

El paisatgisme català, representat per diverses obres i pintors en l'exposició, és també un reflex singular, amb peculiaritats pròpies, d'una realitat artística internacional

religió, que presenta la natura com un reflex de la divinitat. Una altra, la monumentalitat del paisatge, que és reflectida en vistes panoràmiques o en expressions dramàtiques d'efectes escenogràfics.

En la primera part de l'exposició en podem veure diversos exemples en els quadres de John Frederick Kensett, *Pescadors de truites*, i de Hugh Bolton Jones, *Estiu a Blue Ridge*. En la segona sala es presenten uns paisatges més "exòtics", que reflecteixen un gust popular de l'època. Es tracta de vistes, sovint panoràmiques, de Venècia, Palerm, i Constantinoble. Entre els pintors que es van dedicar a aquest gènere popular també hi havia artistes catalans, i aquí a la mostra podem contemplar-ne dos exemples, d'Eliseu Meifrèn i Roig, i d'Arcadi Mas i Fondevila. *Vista de Venècia* i *Vista de Palerm*, de Robert Salmon, són altres exemples d'aquest gènere influenciat per les *vedute* venecianes. En canvi, la vista de Venècia d'Eugène Boudin ofereix un contrast interessant, ja que per a aquest artista la llum, el clima i l'ambient de Venècia eren més semblants al de les ciutats del nord d'Europa, per la qual cosa en el seu quadre dominen les tonalitats grises, suaus i difuminades, amb un cel ennuvolat.

Els efectes de la llum són, sens dubte, unes de les preocupacions principals dels paisatgistes del XIX, com ho testimonien diversos quadres d'aquesta primera part de l'exposició: la lluminositat de l'espectacular *Paisatge nord-africà*, de Marià Fortuny i Marsal, reflecteix la fascinació que el pintor sentia per la llum especial d'aquest indret i l'interès per la incidència dels factors climàtics sobre aquesta llum i, al mateix temps, sobre els colors.

Un altre intent de captar els efectes atmosfèrics, en aquest cas de la humitat d'un pantà sobre la llum, està reflectit en un quadre de Martin Johnson Heade. L'originalitat dels temes de Heade introdueix un nou estil de pintura paisatgística, que queda encara més palès en l'altre quadre de Heade, *Alba a Nicaragua*, i que capta el clima càlid i humit del lloc.

Al voltant de 1900 apareix una nova forma d'Impressionisme que supera la representació fidel de la naturalesa percebuda en un moment determinat, i passa a utilitzar el color d'una forma racional per crear una realitat més elevada, a través de tècniques com el puntillisme o el divisionisme. El quadre de Darío de Regoyos i Valdés, *Els ametllers en flor*, és un exemple d'aquesta tècnica divisionista.

Un dels quadres "estrella" de l'exposició és sens dubte l'obra *Pati de la casa Sorolla*, de Joaquim Sorolla i Bastida, una mostra de l'habilitat de l'autor per plasmar les emocions que la natura li produïa, mitjançant el joc de color i el reflex de la llum ambiental.

L'exposició ens brinda l'oportunitat de descobrir alguns dels representants més destacats de la pintura nord-americana del segle XIX

Un interès especial també té *El camí encaixonat*, de Pierre Bonnard, per la seva perspectiva peculiar que situa l'ull per sota de l'horitzó, presentant així un paisatge emmarcat o "encaixonat". Els quadres de Bonnard, a més, solen contenir, com a curiositat, presències "amagades"—aquí són unes gallines travessant el camí—.

Amb el canvi de segle també es produeix el pas del paisatge exterior a l'*interior*: les representacions paisatgístiques passen de la natura en estat pur —sovint amb referències poètiques o d'identificació nacional, regional o local— a la "naturalesa urbana", una naturalesa burgesa, domesticada, que es reflecteix en patis, jardins o arranaments florals d'interior. Aquesta evocació de la vida urbana queda magníficament exemplificada pel famós quadre de Ramon Casas, *Interior a l'aire lliure*, una altra estrella d'aquesta exposició juntament amb *Le paon blanc*, d'Hermen Anglada i Camarasa. Es tracta d'un estil expressionista més decoratiu, on el tema és bàsicament un pretext per desenvolupar una àmplia gamma de matisos de colors. Aquesta manera d'entendre la pintura com una mera superfície coberta de colors constitueix una interpretació molt personal del Postimpressionisme per part d'Anglada, però també es pot observar en l'obra de Joan Cardona i Lladós, present en aquesta exposició amb *Joves parisenques*. També trobem altres dos pintors catalans, Isidre Nonell i Ramon Pichot, membres de la Colla del Safrà, amb dues obres ben diferents entre si, tant per la seva temàtica com pels seus estils i cromatismes. Mentre que les *Tres amigues*, de Pichot mostra un ambient andalús, considerat "exòtic" i molt popular en el mercat parisenc de l'època, realitzat en tons pastel, el quadre de Nonell, *Gitana embarassada*, està molt allunyat dels temes que realcen els plers de la vida moderna urbana, diferència que també s'expressa a través de les monocromies fosques emprades. La dona solitària, i majoritàriament d'ètnia gitana, és el tema més utilitzat pel pintor, i el quadre aquí present és un exemple típic de la versió personal del Postimpressionisme de Nonell.

Aquesta sala dels paisatges interiors queda completada per dos bodegons: *Lilàs*, de Paul Gauguin, és un excel·lent exemple del tractament impressionista d'aquest gènere, tant per la mida petita del quadre com per la impressió d'espontaneïtat de l'execució. En canvi, *Ram de flors*, de Maurice de Vlaminck, amb una construcció més formal que inclou formes cúbiques, ja mostra l'evolució cap al Fauvisme.

Un altre grup de quadres està dedicat a la metròpoli moderna, de la qual la ciutat de París n'era el paradigma, ja que durant els segles XIX i XX ha atret, i ofert temes, a pintors de diferents parts d'Europa i d'Amèrica del Nord. Pel pintor nord-americà Childe Hassam, "el retrat d'una ciutat és en certa manera com el retrat d'una persona. La dificultat no resideix només en captar la semblança superficial, sinó també l'interior mateix". D'aquest artista podem

Marina III, R. Martí i Alsina, 1888
Oli sobre tela, 140 x 235 cm
Col·lecció Carmen Thyssen-Bornemisza

contemplar *La Cinquena Avinguda a Washington Square, NY*, en el qual ressalta la semblança amb els bulevards parisencs, que no és casualitat ja que el pintor, al seu retorn de París, havia triat viure en un lloc que s'hi assemblés.

Les impressions de la vida urbana de París inclouen, entre d'altres, *El carrer Clignancourt, París, el catorze de juliol*, de Gustave Loiseau, del qual cal destacar la perfecció amb què aconsegueix plasmar la llum clara i transparent d'un dia de estiu a París, així com *Carrer de París* i *Matoll, Montmartre* de Maximilien Luce. Aquest últim té un interès especial per mostrar un aspecte més aviat desconegut d'aquest barri, ja que les representacions de Montmartre generalment solien plasmar la vida nocturna dels cabarets i bars. I també hi trobarem una visió d'un pintor de "casa nostra": Josep Amat. *El pont de Saint-Michel, París* és una de les diverses versions que el pintor va realitzar del mateix tema, ja que el seu interès radicava en captar diferents instants de llum i d'atmosfera concretes, plasmats en exemples successius.

Les últimes dues sales de l'exposició estan dedicades als diversos corrents de la pintura avantguardista del segle xx. Un dels primers va ser el Fauvisme, que va abandonar la imitació pictòrica de la realitat tal com es percep en el moment (Impressionisme), com ho faria després també el Cubisme que utilitza el mateix color per construir i ordenar l'espai d'un quadre. La naturalesa passa de ser representada fidelment a ser interpretada i sotmesa al discurs del quadre. És per això que potser és necessari dedicar una atenció més detinguda en contemplar aquestes obres per tal de descobrir el discurs o el missatge de l'artista, que ja pot ser expressat de maneres molt diverses i mitjançant múltiples tècniques.

Les últimes dues sales de l'exposició estan dedicades als diversos corrents de la pintura avantguardista del segle xx [...] La naturalesa passa de ser representada fidelment a ser interpretada i sotmesa al discurs del quadre

Quan mirem *Eidos flotant*, de Willi Baumeister, ens ajudarà en la seva comprensió les paraules de l'artista sobre les formes: "Tota forma que es pugui pensar és present en la naturalesa i pot demostrar [...] L'artista només reconeixerà aquelles formes que li serveixen per expressar-se. L'adequat en l'ésser humà és allò en què reconeix un símbol d'ell mateix".

En un altre quadre, *Canya*, d'Antonio Saura, podem entendre la reducció cromàtica al blanc i negre com una referència a la tradició goyesca i picassiana de pintura crítica, un senyal de rebuig a la situació política espanyola d'aquell moment (1956-1957), mentre que en l'obra d'Ernst Wilhelm Nay el títol ja n'és un indicador: *Policromia*. Aquest artista utilitza el color com a valor configuratiu en el llenç i supera la pintura figurativa, mentre que el contrast entre tons clars i foscos, freds i càlids, confereix estructura i moviment a la composició.

L'última sala ens presenta una *Composició blau-vermella*, d'Alfred Manesier, una composició abstracta en la qual se sobreposen formes i plans de diferents colors que interactuen a través d'efectes cromàtics de tons freds i calents. També Albert Ràfols amb el seu *Marea baixa* ha abandonat la pintura figurativa en favor de l'abstracció, utilitzant diferents àrees de colors per estructurar el quadre.

L'obra del nord-americà Richard Lindner, en canvi, és altament figurativa, i conté tot un seguit de referents estilístics: Pop Art, Cubisme, Surrealisme i reminiscències de l'etapa com a il·lustrador gràfic de l'artista. Es tracta d'una pintura plena de significats ocults, que Lindner utilitza per criticar el món modern: una dona robotitzada, amb atributs eròtics, vestida de circ, de "dominadora". A l'altre costat de l'Atlàntic, el belga Paul Delvaux expressa el seu univers a través d'una composició que sembla un decorat, sense figures que l'animen, un ambient que té quelcom d'irreal, com "un somni despert". I reprenent el fil conductor de l'exposició, aquesta acaba amb *Paisatge buit*, de Zoran Music, qui, per inclinació i origen, s'acosta a la tradició paisatgística oriental. En prescindir de perspectiva i volum, i utilitzar tons de terra gairebé sense textura, Music pretén reduir el paisatge a l'essencial i l'invariable.

Des del paisatge romàntic natural realista de Martí i Alsina a aquest paisatge reduït a la seva essència, la magnífica mostra de la Col·lecció Carmen Thyssen-Bornemisza ens permetrà realitzar un apassionant recorregut per paisatges de llum i paisatges de somni.

Ariane Roura Sagrera
Historiadora

Venècia, el Gran Canal, E. Boudin, 1895
Oli sobre fusta, 26 x 35,2 cm
Col·lecció Carmen Thyssen (Museu Thyssen-Bornemisza)

La Cinquena Avinguda, Ch. Hassam, 1891
Oli sobre tela, 56 x 40,6 cm
Col·lecció Carmen Thyssen (Museu Thyssen-Bornemisza)
© Childe Hassam, VEGAP, 2012

Eidos flotant, W. Baumeister, 1939
Oli sobre tela, 49,5 x 36 cm
Col·lecció Carmen Thyssen (Museu Thyssen-Bornemisza)
© Willi Baumeister, VEGAP, 2012

Thank You, R. Lindner, 1971
Oli sobre tela, 194 x 137 cm
Col·lecció Carmen Thyssen-Bornemisza (Museu Thyssen-Bornemisza)
© Richard Lindner, VEGAP, 2012

Vist per l'ARQUITECTURA UN THYSSEN A LA COSTA BRAVA. NOTES SOBRE EL PROJECTE ARQUITECTÒNIC. En aquest espai de temps durant el qual el projecte del nou Thyssen s'ha anat dibuixant, hem anat fabricant també un espai per a la seva divulgació. Ho hem fet aquí i a fora. En formats protocol·laris, acadèmics i de divulgació general. S'ha publicat en revistes especialitzades i ha trobat ressò en mitjans de comunicació generalistes. I sempre, val la pena dir-ho, amb molt bona acollida. Una de les primeres revistes va ser precisament L'ARJAU, que el desembre del 2008 ja feia glossa d'alguns dels secrets d'aquest edifici.

En aquest temps, el projecte i la seva explicació han anat de la mà. S'han anat gestant, per dir-ho així, gràcies a aquesta llarga conversa. I no crec que m'equivocui, si penso que avui hagi d'explicar-ho justament des d'aquest fil de comentaris, aportacions i reflexions que hem anat recollint. Pensaments que ja són més projecte que els propis plànols encapsats que esperen.

Un dia, i gràcies a la impagable generositat d'en Ramon Serra, ens vam enamorar d'unes naus i el seu llegat. Amb ell vam transitar per un temps que només ha quedat recollit en la seva memòria i dibuixat i envellit en la pàtina que s'ha anat conservant sobre els murs. D'aquesta emocionant experiència neix la primera de les decisions de l'edifici. De la voluntat de fer perviure aquesta narració decidim de conservar les naus, ara com a umbracle perimetral a un pati buit, el qual justament acabarà sent l'espai construït on anirà ubicada la nova edificació, neta, diàfana, moderna, lleugera, senzilla... el que fins a dia d'avui hem anat descrivint com "el buit pel ple", l'autèntic motor compositiu del projecte. S'edifica el buit i es buida el ple.

De la voluntat de fer perviure aquesta narració decidim de conservar les naus, ara com a umbracle perimetral a un pati buit, el qual justament acabarà sent l'espai construït on anirà ubicada la nova edificació, neta, diàfana, moderna, lleugera, senzilla...

Amb aquesta primera decisió neix un nou espai públic. Un nou jardí. L'espai previ a l'accés a una pinacoteca, el filtre on desprendre's del brogit urbà; l'indispensable vestíbul, on col·locar-hi tot allò que en un museu és una porta; els seus serveis més mundans, la cafeteria, el lloc del descans, on quedarem amb algú abans d'entrar. La precisió geomètrica permet, fins i tot, tenir-lo obert com a espai públic mentre el museu està tancat.

Com algú ens ha fet veure amb extrema punteria, aquest espai és la seva escorça. De fet, i com a les mateixes escorces sureres, aquest umbracle perimetral que embolica el nucli és sempre la part més vella, la que un dia va ser nucli i avui filtra amb l'exterior, on han quedat gravades les marques, erosions i cavitats d'un creixement. I seguint aquesta curiosa analogia, el nostre umbracle també és part del seu sistema de protecció, el qual acaba conferint al conjunt un sistema energètic des d'on iniciar l'estalvi climàtic. De tots els estalvis, el més important en un museu.

Però la construcció o "desconstrucció" de part de les naus, el desmuntatge de tot allò que no és estructura per convertir-ho en una escorça i, aquesta en un filtre permeable i, aquest en un umbracle ombrívol, té altres lligams amb el lloc. Un de molt evident: l'Hort del Rector. Aquest magnífic jardí vertical és una de les peces més delicades i boniques del Sant Feliu discret. Un espai on sempre s'hi està bé i on sempre hi passen coses. El recordem com un jardí amb un verd intens però l'utilitzem amb la comoditat d'un pati net.

El disseny de les noves sales d'exhibició, àmplies, altes, netes i tecnològicament equipades per un ús de museu de primer nivell, amb la tecnologia del segle XXI

Feia molt poc temps que havíem tingut l'ocasió de visitar "L'esplendor de la Runa" a La Pedrera. Aquesta meravellosa exposició de pintures, una de les quals precisament era de la baronessa, narrava com els antics pintors renaixentistes havien tornat a la Roma clàssica per dibuixar-la. En fer-ho, inauguraven una disciplina científica: l'arqueologia. Aquesta llicència ens feia viure la compatibilitat del vestigi, ara industrial, sense caure en una nostàlgia decadent. Al contrari, l'imaginari prestat per l'artista novaiorquès Gordon Matta-Clark ens esperonava a entendre la detenció del temps en una construcció, com a inici i no pas com a final. El desmuntatge selectiu que despulla la construcció, per radical que sembli, parla de l'interior de les coses, de la seva configuració, de com realment són com no ho podrà fer mai un faristol de museu. És, per inesperat que sembli, l'inici d'una nova musealització del patrimoni edificat: oberta, dinàmica.

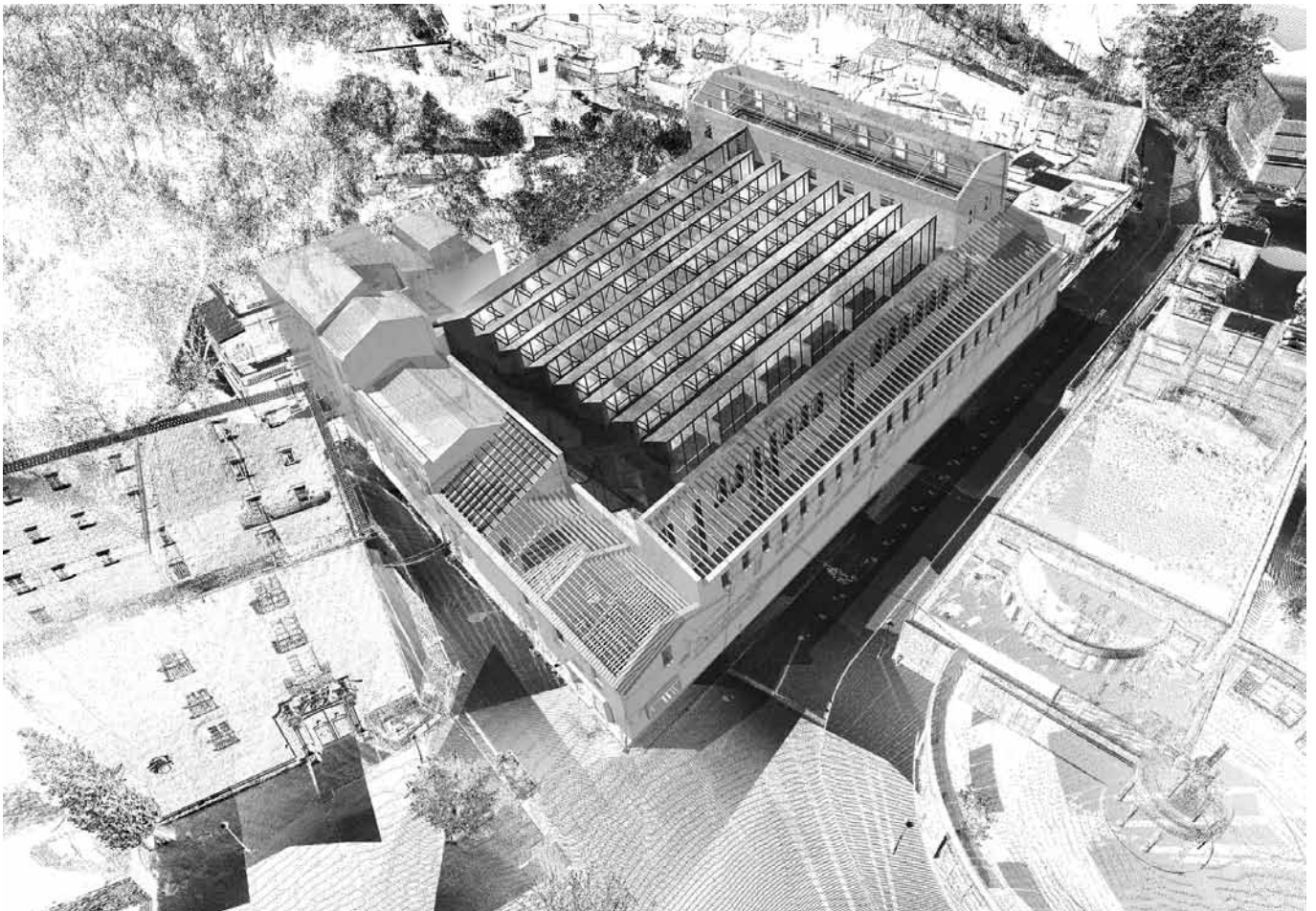
Al mateix temps recordàvem Perejaume un Nadal abans, embolicant l'edifici de la Fundació Miró amb una escorça d'escorces. Es titulava: "Taulat de suro". Aquell umbracle musealitzable era possible veure'l en la seva nova vida útil també com a suport per a futures instal·lacions. Sense complexos. El projecte introduïa en aquell moment una infraestructura quasi invisible, on altres artistes poguessin amb el temps anar-la convertint en un jardí, perquè no, d'escultures i instal·lacions. Fins al punt que, dins la descripció dels usos d'aquest umbracle, preparàvem un pati d'escultures per a la col·lecció permanent, però també preparàvem un àmbit per a instal·lacions en altres formats, rematat per un petit auditori a l'aire lliure.

El Centre d'Art començava a prendre forma. El recorregut per les obres de l'artista botànic francès Patrick Blanc ens feia prendre molt seriosament la idea que l'enjardinament vertical d'aquest nou Hort del Rector havia de ser una instal·lació de qualitat en si mateixa, amb els temps de flors, colors, caducitats i olors segons les orientacions i les espècies. Ens vam prendre molt seriosament la idea del llenç vegetal, la idea del tapís, però ens vam imbuir d'un discurs més autòcton i sostenible en la combinatòria d'espècies i en la suficiència del rec per aigua obtinguda.

Aquest havia de ser un espai com l'imaginat per Ramon Casas en el seu "L'interior a l'aire lliure", joia indiscutible de la col·lecció catalana de la baronessa. De llum densa i preciosisme en el detall. Ideal per descansar, pensat per inspirar. Netament mediterrani.

Amb la provocada visita de l'arquitecte i historiador Albert Garcia Espuche, aquest espai i les delicades anotacions i dibuixos anònims de les seves parets van prendre un nou significat. Potser, de tots, el més important. Aquells treballadors anònims, que havien anat tatuant, com ens havia explicat en Ramon Serra, el seu espai vital al llarg del temps i com a Sant Feliu s'havia

Sota aquestes línies: a dalt, esquerra: reproducció de l'atmosfera i de les possibles activitats a l'interior de l'umbracle perimetral. Procedència: BOPBAArquitectes; dreta: espai diàfan i polivalent estructurat a partir de l'aportació de llum natural de coberta. Procedència: BOPBAArquitectes; a baix, imatge de conjunt. L'edifici expositiu s'insereix en el pati interior mantenint les naus com un umbracle enjardinat. Procedència: BOPBAArquitectes

pogut veure en l'exposició i catàleg "Els murs de Guíxols", no eren aliens al discurs. Aquells primers personatges eren justament els protagonistes del temps de les pintures de la col·lecció. Són les figures pintades pels Nonell, Mir i Casas que després descobrirem a les sales del Museu.

Aquesta prodigiosa revelació fa de la rehabilitació de les fàbriques, de la rehabilitació, mai més ben dit, d'aquells murs, alguna cosa més que un fet arquitectònic. O potser, el més emocionant dels fets arquitectònics que ens podíem imaginar. Poques vegades podem estar transitant pels escenaris viscuts que les pintures ens narren. Rodejats d'una vida que la pintura mira d'immortalitzar.

El circuit de significats i relacions anava creixent. Per a nosaltres, la preservació de les naus, la preservació d'alguns dels seus dibuixos murals havia endegat un fil d'arguments que, vinculant l'edifici al lloc, en construïa la relació amb el contingut.

Deixar estendre l'espai públic de l'interior cap a l'exterior de les naus, no només lligava el nou Centre d'Art amb els altres edificis emblemàtics existents, basilica, fortificació ara visitable, Museu d'Història o Teatre-Auditori inaugurant la idea de Campus Cultural, sinó que feia explícit que la nostra història, la narració del Centre d'Art, havia començat molt abans i que s'estendria molt després.

El Monestir ens presta dependències bàsiques com ara despatxos o sales mitjanes, o el Teatre-Auditori ens ofereix una sala d'actes equipada en immillorable proximitat que, de no ser-hi, caldria inventar i ara ja no cal repetir

De fet, l'equipament que es programa així ho assumeix. Part de les seves dependències, ja hi són. El Monestir ens presta dependències bàsiques com ara despatxos o sales mitjanes, o el Teatre-Auditori ens ofereix una sala d'actes equipada en immillorable proximitat que, de no ser-hi, caldria inventar i ara ja no cal repetir.

El disseny de les noves sales d'exhibició, àmplies, altes, netes i tecnològicament equipades per un ús de museu de primer nivell, amb la tecnologia del segle XXI, a l'alçada de les exposicions que ens poden visitar, de distribució flexible a espais i formats expositius diversos, simultanis i segurs, on l'equipament del desembalatge de les obres, l'accés de vehicles de gran format, el magatzem adequat a les obres d'obres d'art, no han estat per res, per res, el neguit que es preveia quan el Museu s'emplaçava dins el Monestir o a l'antic hospital. La base, la clau, la condició primera d'un Thyssen, es resolvia, per oposició al món dels murs gruixuts, alçades mínimes, accessibilitats entredites i distribucions truculentes en un solar buit on fàcilment es podria alçar un edifici clar, de mides quasi industrials: el pati interior de les naus.

Aquest nou contenidor per a la part expositiva, modern, només deutor del seu ús, es dissenyava pensant en les obres i el gran públic que les observa. Ni tan sols és un volum que es veu des de l'exterior, ni tan sols quan el des-

De fet, aquest nou edifici dins de l'altre només presenta una façana, la coberta. I aquesta al seu torn, i gràcies a la feina i dedicació del gran ceramista Toni Cumella, retorna al lloc part del cel que li ha pres gràcies als esmalts blavosos que el revestiran

cobreixes havent creuat l'umbracle et fas la idea de la seva dimensió sorprenent, de la seva magnífica estructura industrial, de les seves simpaties pel món fabril que de nou recrea.

De fet, aquest nou edifici dins de l'altre només presenta una façana, la coberta. I aquesta al seu torn, i gràcies a la feina i dedicació del gran ceramista Toni Cumella, retorna al lloc part del cel que li ha pres gràcies als esmalts blavosos que el revestiran. D'altres han parlat de les escates d'una sardina o de l'escalat de la barrumera quan trenca l'ona.

Així, el nou edifici feia fàcil fins i tot l'excavació d'un nou soterrani on gestionar els embalatges i les instal·lacions d'un museu. A sobre d'aquesta planta tècnica, una planta a nivell de carrer on emplaçar els serveis al visitant i les sales de nous formats, artistes vius, fotografia, escultura... on ubicar els espais per als equips de didàctica, la cantera d'un museu, o les habilitats per seminaris, cursos, ponències... i on troben espai les exposicions de context, fórmula genuïna dels museus Thyssen que permet visitar-la gratuïtament. Una planta baixa oberta a tothom.

La planta de sobre, la primera, totalment alliberada de pilars i murs, és el paradigma, per mides i proporcions, de l'espai desitjable per a un conservador de museu. Permet totes aquelles distribucions que una mostra demana al comissari, per superfície, alçada, equipament i possibilitat de recorreguts. Sense hipoteques. Només el sostre, convertit en un extensa lluernia de llum de nord difosa, recorda un espai d'intencions naturalistes que evoca l'exterior a través de la llum natural, potser semblant, i ara per directa analogia, a un hivernacle.

El professor Eduard Carbonell, sempre en deute, en va fer un elogi segurament desmesurat però molt esplèndid per a nosaltres: allò realment exuberant d'aquest projecte no és la seva forma, és, curiosament, la seva idea.

I és aquesta mena d'arquitectura, la que neix d'un lloc i d'un contingut, la que demana prestades decisions, la que mima les intuïcions, la que s'afegeix a les altres architectures existents, la que suma en un diàleg respectuós però sense complexos, la que ens agradaria haver ajudat a parir i la que, el temps dirà, avui ens toca fer.

Francesc Pla
BOPBAArquitectes

Autors del projecte: BOPBAArquitectes
Josep Bohigas, Francesc Pla i Iñaki Baquero

Vist per l'**EMPORDÀ** PAISATGES DE LLUM, PAISATGES DE SOMNI DEL BAIX EMPORDÀ. La mostra de Carmen Thyssen-Bornemisza, que es pot veure al Palau de l'Abat de Sant Feliu de Guíxols aquest estiu, ens permet viatjar de manera veloç per la història, no tan sols europea, sinó també americana, del paisatgisme pictòric. I sense cap mena de dubte el paisatge ha estat el motor de la pintura catalana, afermat pels artistes pioners de l'Escola d'Olot, Joaquim Vayreda i Josep Berga i Boix, l'anomenada Barbizon catalana.

Els dos artistes avançats procedents de Barcelona que practiquen el *plein air* per tot Catalunya són Lluís Rigalt i Ramon Martí Alsina, aportant les novetats dels corrents europeus, com el Realisme amb Gustave Courbet i els pintors de l'escola de Barbizon amb Corot, Rousseau i Millet.

Martí Alsina i Rigalt recorren tot el territori català amb una voluntat d'identificar l'entorn natural plasmat, sobretot per part de Rigalt. En aquesta croada del XIX a la recerca de paisatge, el Baix Empordà és receptor d'una bona nòmina d'artistes que es passegen cercant racons, personatges i atmosferes. Entre ells, dos dels alumnes de Martí Alsina, Jaume Pahissa i Modest Urgell. Aquest darrer va ser el pintor d'esglesioles abandonades i cementiris solitaris, un dels màxims exponents del Romanticisme i el Simbolisme català. D'altres artistes que també franquegen les petites viles del Baix Empordà tot seguint camins polsos i l'itinerari del tren, són Francesc Galofré i Antoni Rigalt, entre molts d'altres.

En aquesta croada del XIX a la recerca de paisatge, el Baix Empordà és receptor d'una bona nòmina d'artistes que es passegen cercant racons, personatges i atmosferes

Cal no perdre de vista que Francesc Gimeno va iniciar la seva lluita amb el *plein air* amb els cels de Torroella de Montgrí i que va acabar celebrant les seves cerimònies místiques de natura en les petites cales de Begur en el segon decenni del segle XX. És important apuntar que Josep Pla estava ben atent observant Gimeno i que a través de la plàstica de l'artista tortosí va redescobrir el paisatge empordanès, motor de la seva literatura posterior. Pla, alhora, mantenia llargues converses amb el seu amic artista, director de l'Escola Menor d'Arts i Indústries de Palafrugell i col·laborador de l'arquitecte Rafael Masó, Joan Baptista Coromina. A més, l'escriptor de Palafrugell es passejava pel pla de Santa Margarida amb els seus amics, entre ells el pintor Lluís Medir, que més endavant va esdevenir el nou director de l'Escola d'Arts i Indústries de la població i que va construir uns paisatges luministes, amb un ordre i equilibri ben visibles. Els mestres-artistes de les diverses Escoles d'Arts i Indústries i Arts i Oficis de la comarca a la Bisbal, Palafrugell i Sant Feliu de Guíxols, van convidar els seus alumnes a sortir a l'exterior, a fer-se seva la natura que els envoltava i a descobrir el seu patrimoni. A la Bisbal primer Joan Coromina i després Emili Casas, a Palafrugell Joan Baptista Coromina i més endavant Lluís Medir, i a Sant Feliu de Guíxols Pons Martí des de la seva acadèmia particular de pintura i més tard Berga i Boada. Molts artistes es van apropar al Baix Empordà cridats per la seva llum i el seu mar blau lluent i així és com es van posar en pràctica en aquests paisatges els ismes imperants a Europa, l'Impressionisme, el Fauvisme i el Constructivisme, tal com es pot observar en algunes de les teles de Baldomer Gili Roig, Josep de Togores i en les dels artistes de la zona com Jaume Ferrer i Ignasi Genover. A principis dels anys vint, Vidal Palmada es converteix en mestre de molts paisatgistes i ànima del Cau de la Costa Brava de Palamós. Josep Maria Sert, des de la Fosca, convida tota una elit

del moment en el mas Juny i el Mediterrani mitificat esdevé teló de fons en moltes de les seves grans composicions sumptuoses. Calella de Palafrugell es converteix en reducte de caçadors de llum i de banys de mar, reunits la majoria d'ells en el menjador de la fonda de can Batlle quan el sol pica més fort: Josep Mompou, Josep Palau i Oller, Maria Massa, i anys més tard Josep Maria Prim, Joan Serra, Josep Puigdemengolas i Josep de Togores, entre molts d'altres. Rafael Benet plasma estiuejants feliços entre Platja d'Aro i Palamós en els anys trenta. En aquests moments culmina una nova era que s'esberlarà amb la terrible Guerra Civil.

Molts artistes es van apropar al Baix Empordà cridats per la seva llum i el seu mar blau lluent i així és com es van posar en pràctica en aquests paisatges els ismes imperants a Europa, l'Impressionisme, el Fauvisme i el Constructivisme

Però centrem-nos a Sant Feliu de Guíxols. El que podem considerar el tret de sortida de grans esdeveniments pictòrics a la població és l'exposició amb motiu de la inauguració del ferrocarril el 1892, on hi participen els principals artistes del país com Dionís Baixeras, Laureà Barrau, Prudenci Bertrana, Joan Brull, Joaquim Vayreda, Marià Vayreda, Francesc Galofré, Francesc Gimeno, Arcadi Mas i Fontdevila, Joan Llimona, Nicolau Raurich, Josep Maria Tamburini, Ramon Martí Alsina, Joan Roig i Soler, Josep Lluís Pellicer i Jaume Pons Martí entre molts d'altres. Esdevé una gran festa on el paisatge és el motiu principal de les peces exhibides. Una de les primeres imatges de la vila, més cartogràfica que artística, és *Vista de Sant Feliu de Guíxols des del Molí de les Forques* del 1850, de la qual existeixen tres versions de Pere Caimó. Si hi ha un artista pleinairista que treballa llargament amb el perfil de Sant Feliu de Guíxols i els seus racons aquest és Jaume Pons Martí, deixeble del seu oncle Ramon Martí Alsina. Una de les seves teles més celebrades és justament la que es conserva en dipòsit al Museu d'Història de Sant Feliu de Guíxols, per generositat de la baronessa Carmen Thyssen, la *Vista de Sant Feliu de Guíxols des de Sant Telm* del 1889, de la qual existeix una segona versió que es conserva al Museu Marítim de Barcelona. Les teles de Pons Martí de finals del XIX mostren la maduresa d'un pintor que ha interioritzat la natura a la manera de l'escola de Barbizon –tal com el seu oncle l'havia anat guiant– i visualitza els contactes amb alguns dels pintors de l'Escola d'Olot com Joaquim Vayreda, amb qui possiblement va compartir taller el seu mestre Martí Alsina. Jaume Vilallonga o bé Francesc Galofré també ens ofereixen a través de la seva obra panorames de Sant Feliu de finals del XIX. L'arribada de Berga i Boada a la vila el 1912 va representar tota una revolució cultural a la zona. Té un paper molt important a l'Escola d'Arts i Oficis, crea l'Agrupació Excursionista des de la secció de Belles Arts de l'esmentada escola i arrossega els seus membres al descobriment del paisatge i del patrimoni local. A més, Berga i Boada anima la societat del seu voltant perquè faci donacions per al futur Museu d'Història de la Ciutat i plasma en diverses ocasions aquell paisatge que s'estima i que ensenya a estimar, com les vistes de la Vall d'Aro, el Baix Empordà muntanya endins i també el Baix Empordà humà amb els seus nombrosos retrats.

El que podem considerar el tret de sortida de grans esdeveniments pictòrics a la població és l'exposició amb motiu de la inauguració del ferrocarril el 1892, on hi participen els principals artistes del país

Alumnes seus segueixen la seva estela com Gertrudis Romaguera, que ens ha deixat uns paisatges amables amb influx de l'Escola d'Olot. A través de les teles de principis de segle xx d'Olegari Casellas coneixem entorns ja desapareguts de Sant Feliu de Guíxols com el *Parc del Suro gros*. Emili Vilà va recrear les seves visions daurades i artificioses a la platja de la Conca, més de somni que reals, lligades a la imatge del glamur del cartellisme, amb reminiscències del Simbolisme. Joan Colom, amb nombroses entrades i sortides al Baix Empordà, es va inspirar en molts moments amb els entorns naturals entre Tossa de Mar i Sant Feliu de Guíxols per recrear-ne els famosos i delicats aplecs, un món que lentament s'esvairà. Però des de s'Agaró, on es farà construir una casa, pinta en diverses ocasions la Conca i se serveix d'aquest paisatge per construir les composicions al·legòriques d'un dels salons de Montjuïc amb motiu de l'Exposició Universal del 1929, que al·ludeixen a l'univers equilibrat de l'antiga Grècia, amb regust de Noucentisme.

Josep Amat a través de les seves teles ens ofereix un paisatge domesticat, el paradís dels estiuejants que passen els mesos de la calor fruit de l'hora del bany, del passeig i del circ. Són imatges que es repeteixen a les seves obres abans i després de la trencadissa de la Guerra Civil i en què és influenciat pels impressionistes francesos, Monet i Raoul Dufy. Amat reelabora el Sant Feliu de Guíxols de somni, mític, tal com el descriu Gaziel amb la seva badia "amarada d'una immensa i saborosa quietud, amb la llum que hi anava canviant dolçament, aèriament, totes les hores del dia i la nit, i el perfum insistent de la mar, arrapat a les roques..."² És precisament aquesta llum i aquest perfum el que va empresonar dolçament Amat estiu rere estiu.

Tota una segona generació es va dedicar a plasmar després de la Guerra Civil els racons de la Costa Brava i, en concret, dels voltants de Sant Feliu de Guíxols: Maria Pou va oferir paisatges postimpressionistes; Josep Torrent Buch, sempre amb els ulls envers el mar, va mostrar els canvis atmosfèrics intensament i Ponsjoan va produir paisatges amb un to escenogràfic. Però qui ofereix un Sant Feliu de Guíxols més íntim, amb tocs onírics, visionaris, fruit d'un procés d'interiorització molt personal és Josep Albertí. Les seves composicions brollen de l'interior, màgiques, i tots els objectes que hi surten vibren desprenent energia, pulsions de vida en estat pur.

Ronald B. Kitaj va oferir també el Sant Feliu de Guíxols del seu present, reivindicant la necessitat de la recuperació dels drets bàsics.

Sens dubte moltes de les passejades silents per les platges de Calella de Palafrugell i les negres nits de tramuntana intensa tenen molt a veure amb

2. GAZIEL: *Sant Feliu de la Costa Brava*, dins *Obres Completes*. Editorial Selecta, 1970, Volum 25, pàg. 360.

Detall de la vista de Sant Feliu de Guíxols representada per Pons Martí l'any 1889. AMSFG. Col·lecció del Museu Marítim de Barcelona

Amat reelabora el Sant Feliu de Guíxols de somni, mític, tal com el descriu Gaziell amb la seva badia "amarada d'una immensa i saborosa quietud, amb la llum que hi anava canviant dolçament, aèriament, totes les hores del dia i la nit, i el perfum insistent de la mar, arrapat a les roques..."

l'element oníric i fetiller de moltes de les teles de Modest Cuixart, que va viure feliç a Palafrugell a la darrera etapa de la seva vida. En les composicions de Rodolfo Candelaria retrobem aquells mariners que ja no sortiran més a pescar, que observen amb un cert descoratjament com l'entorn natural es transforma, es dilueix, a mesura que la seva figura es va fonent amb el blanc immaculat dels murs de les seves llars.

I si ampliem el nostre horitzó, pensant en l'Empordà com un tot, ben travat, no podem deixar d'esmentar a Salvador Dalí, que va configurar amb els amplis horitzons del Cap de Creus l'essència de la seva obra, fins a convertir-los en referents universals de la pintura d'aquest passat segle xx.

L'exposició de la Carmen Thyssen-Bornemisza d'aquest estiu presenta la història paisatgística universal amb obres de Frederick Kensett, Eliseu Meifrèn, Eugène Boudin, Marià Fortuny, Martin Johnson, Darío de Regoyo, Joaquín Sorolla, Pierre Bonnard, Hermen Anglada i Camarasa, Isidre Nonell, Ramon Pichot, Maurice Vlaminck, Childe Hassam i Maximilien Luce entre molts d'altres. Aquesta mostra ens ha de fer reflexionar sobre com molts d'aquests artistes han estat un referent i, a vegades, companys de molts paisatgistes que han treballat amb el nostre Empordà tan estimat, amb la nostra Costa Brava i, sense saber-ho, molts han acabat formant part d'aquesta història artística europea i catalana.

Mariona Seguranyes Bolaños
Historiadora de l'art

Vist per la **CRÍTICA** AMAT, L'ART DE LA PINTURA. Josep Amat va néixer a Barcelona i, l'any 1936, es va casar amb la guixolencsa Isabel Girbau. Aquest fet va ser decisiu en la relació d'aquest artista amb la ciutat. L'obra d'Amat, amb un llenguatge detallista i romàntic, descriu pictòricament molts detalls de la vida i els carrers de Sant Feliu de Guíxols, especialment del passeig del Mar i del port. Aquest artista representa el lligam entre la ciutat, el paisatge i la Col·lecció Carmen Thyssen-Bornemisza, en la qual es troba molt ben representat.

Per aproximar-se a un estudi cronològic i prou detallat de l'obra de Josep Amat, veritablement remeto a la lectura del text que el Jordi González Llàcer, doctor en història de l'art, va escriure per al catàleg *Josep Amat en la colección Carmen Thyssen-Bornemisza*.

A banda de les dades biogràfiques, sempre imprescindibles per copsar amb criteri l'evolució plàstica de l'artista, l'obra d'Amat convida a pensar en el context. Amb la perspectiva d'un segle des de l'inici de les primeres Avant-guardes i alliberats de la necessitat de cercar la modernitat en el trencament, la mirada sembla altra volta cercar la necessitat de reposar en la pintura, fugint del concepte.

El punt de partida de la inspiració d'Amat està lluny de la bohèmia que espera la inspiració. La seriositat amb què es pren la seva vocació de pintor queda palesa en la seva manera d'entendre l'ofici de pintor: amb seriositat i rigor, amb disciplina i treball. Prenent les paraules de Miró, "si la inspiració arriba millor que ens sorprengui treballant".

El perfil biogràfic d'Amat trenca amb el tòpic de l'artista bohemí, de vida desendregada, ans al contrari

El perfil biogràfic d'Amat trenca amb el tòpic de l'artista bohemí, de vida desendregada, ans al contrari. Amat es casarà el 1936 amb Isabel Girbau, filla de Sant Feliu de Guíxols i a partir d'aquí s'estableix el vincle de l'artista amb aquesta ciutat.

L'escola paisatgística catalana, amb artistes com Martí i Alsina o Vayreda, tindrà una gran influència en l'inici de la seva carrera artística. Hi ha cert romanticisme en aquest apropament a la pintura i al sentiment amb què es viu i s'interpreta el paisatge. Un romanticisme més proper per l'anhel de la tècnica que no pas per l'idealisme en les seves bases ja apagades amb el creixement dels ismes transgressors.

Amat demostra una gran intel·ligència de mirada i una enorme sensibilitat en saber destil·lar la creació d'un llenguatge que comença a tenir veu pròpia quan s'ha nodrit de grans artistes catalans amb qui, a més, ha compartit amistat, com ara Ramon Casas, Sunyer, Santiago Rusiñol o Manolo Hugué.

És fantàstic poder apreciar en la pintura d'Amat la vibració apresada del llenguatge de Mir i la solidesa sòbria de Gimeno. Saber conjugar aquests dos pols de vertical i horitzontal, expansió i recolliment, comença a assentar les pautes estilístiques de qui serà un gran artista.

La pintura d'entreguerres que es realitza a París recull la convivència d'un evident eclecticisme en el panorama artístic. El 1933 Amat visita la ciutat de la llum, on conviuen estils artístics tan diversos com el Postimpressionisme, l'Expressionisme o el Surrealisme. El primer quart de segle ha obert la mi-

Retrat de Josep Amat pintant als jardins del passeig als anys 50. AMSFG.
Fons Pere Rigau. (Autor: Pere Rigau)

Amat demostra una gran intel·ligència de mirada i una enorme sensibilitat

rada múltiple, però no sempre conduïda vers un mateix objectiu. L'artista haurà de procurar no perdre l'horitzó.

En aquest context m'agrada aturar la mirada sobre l'obra d'Amat i reafirmar la seva valentia en no deixar-se dur per les modes, en no perdre's pels laberints de les recerques formals que fan perdre, més sovint del que fóra desitjable, el camí de la poètica del color, de la màgia i de la il·lusió que emmarca l'origen de l'obra d'art.

La pintura d'Amat sembla cercar sempre l'ebullició de la vida. Els seus quadres repton l'estaticitat tot trencant-la i aconseguen que sota la pell del color bategui el que ell ha sentit en la imatge i ens vol explicar. Moltes de les seves obres es diria que són fragments d'una cinta filmada, fotogrames d'un somni que ara ens resulta fàcil associar al cinema, premonicions d'un visionari que pot plasmar allò que se li escapa a l'ull simple.

En la seva pintura hi ha la cadència de la prosa de Pla, que permet a cada objecte, a cada persona i a cada element que apareix en la tela ser pensat, ser interrogat i ser compartit

Amat demostra que la mirada que sap veure i sentir el que l'envolta és capaç de traslladar la poètica de l'entorn més quotidià i elevar-lo a la categoria de sublim. Apassionat pel moviment de les fulles i del mar, de la gent i les ombres, del bullici dels mercats, de les rambles,... com si el repòs de la vida romangués bressolat d'un incessant tarannà, això sí, calmat.

En la seva pintura hi ha la cadència de la prosa de Pla, que permet a cada objecte, a cada persona i a cada element que apareix en la tela ser pensat, ser interrogat i ser compartit. I tot està posat en la seva justa mesura, fins i tot quan hi apareix l'anècdota que trenca la cadència de la monotonia.

Sense perdre el fil, Amat, com a pintor, va restar al marge de les modes i va integrar a les seves obres les frases pictòriques que ell considerava adients al discurs que volia explicar. És fantàstic apreciar com hi ha elements que surten en el traç del pinzell, en la composició o fins i tot en l'atmosfera de les peces, que constaten l'amistat de dos grans artistes com Amat i Dufy. És el joc de picar l'ullet a qui estigui atent. El lirisme i la frescor de les peces més blaves, d'olor a mar i veles tensades de festa acompanyen les seves pintures obertes a l'horitzó.

El lirisme i la frescor de les peces més blaves, d'olor a mar i veles tensades de festa acompanyen les seves pintures obertes a l'horitzó

D'altra banda, les atmosferes del paisatge amb perfums impressionistes porten a la memòria els ambients que també aconseguia pintar Alfred Sisley. El quadre *Carretera de Gavà*, on la tremolor i l'espurneig de les fulles anuncien el pas de la tardor, n'és un exemple evident.

Els paisatges urbans de Josep Amat, ja siguin dedicats als carrers de París, les rambles de Barcelona o el passeig de Sant Feliu, precisament tenen l'encant del com, la màgia de l'on i la il·lusió que ha prolongat el qui. Els quadres d'Amat qüestionen la pròpia mirada: quan hom els mira, en veu l'entorn i hi sap reconèixer allò que li agrada recordar quan és lluny de casa. Moltes vegades passa que els arbres no deixen veure el bosc o que no hi ha temps per contemplar el que ens envolta cada dia, i de mica en mica, sense adonar-nos-ens allunyem de nosaltres mateixos. Però de cop tenim temps per anar a la sala d'exposicions i allà ens esperen les imatges que han tornat visibles l'artista i que, si som prou atents, retrobarem en sortir; i si volem, senzillament haurem après a mirar allò que ja hi era, però que encara no havíem vist.

Pilar Giró
Historiadora de l'art

CALIDOSCOPI

L'ENTREVISTA

La baronessa CARMEN THYSSEN-BORNEMISZA

és una de les col·leccionistes d'art més importants del món i una personalitat reconeguda dintre i fora de l'Estat espanyol. La seva estima per Sant Feliu de Guíxols va fer que hi establís una residència que, encara avui, és un dels seus refugis preferits, al cor de la Costa Brava.

Va néixer a Barcelona i, des de la seva infantesa, va aprendre a estimar l'art de la mà del seu pare, enginyer industrial i home de negocis. Va estudiar al Liceu Francès, al col·legi Lestonnac i al Mary Mount International High School de Barcelona, i al Sagrados Corazones de El Escorial. Va acabar els estudis a Anglaterra i Suïssa. L'any 1985 es va casar amb Hans Heinrich Thyssen-Bornemisza, amb qui es va introduir en el col·leccionisme d'art. La baronessa ha tingut un paper fonamental en el fet que la col·lecció d'art Thyssen-Bornemisza hagi passat a formar part del patrimoni de l'Estat espanyol. Així mateix, l'any 1999 va manifestar el desig d'incorporar la seva col·lecció personal al museu de Madrid, l'ampliació del qual va ser inaugurada el 2004. Per això, entre moltes altres distincions, l'any 1988 va rebre la Gran Creu d'Isabel la Catòlica i, l'any 1999, el rei Joan Carles I li va atorgar la Medalla d'Or de les Belles Arts. Després de la mort del baró, l'any 2002, la baronessa ha garantit la no-dispersió del llegat Thyssen-Bornemisza i ha continuat treballant per a la divulgació de l'art. El març del 2011 va inaugurar el Museu Carmen Thyssen de Màlaga i actualment dóna suport al projecte de la futura seu de Sant Feliu de Guíxols.

Quan va començar a venir a Sant Feliu de Guíxols? Coneixia ja la Costa Brava?

Sí, la conecia bien. Con 6 años empecé a venir con mis padres a Lloret de Mar para veranear.

Quins records guarda de les seves primeres estades?

Mis primeras estancias fueron con Lex mientras construíamos la casa.

Recuerdo pasearme por las calles, bañarme en la playa tanto de Sant Feliu como Sant Pol y Sa Conca. Subir a Sant Elm y divisar la costa, el mar, su infinito. Ver los barcos pesqueros salir por la noche y llegar por la mañana. Entrar en la llotja y escuchar la puja del pescado. Hay tantos recuerdos...

S'hi sent a gust a la nostra ciutat? Què li agrada?

Me siento muy a gusto en Sant Feliu. Lo que hace más entrañable un lugar es la interacción con su gente. El respeto mutuo, la amabilidad, la alegría, la amistad... Uno podría vivir en la ciudad más bonita del mundo y no sentirse bien. No puedo dejar de lado lo que para mí significa la naturaleza. Estamos rodeados de campo, pinedas, montañas lindando con esta magnífica costa. Un enclave maravilloso.

Com es va desvetllar la seva passió per l'art, especialment per la pintura?

Mi pasión por la pintura ya se despertó de pequeña. A mi padre le gustaba pintar y él y mi madre me llevaban, junto a mi hermano, a visitar museos.

Quin és el seu gènere preferit? Per què?

La pintura, lo que siempre busca un coleccionista, es la calidad en la obra. Se ha confirmado que las buenas obras se han conservado a través de los siglos.

Hi ha algun estil que li agradi especialment?

Todos los estilos mientras estén bien hechos y leales, sin estratagemas.

Vostè ha tingut un paper decisiu en la no-dispersió del llegat del baró

Hans Heinrich Thyssen-Bornemisza i també en el fet que aquesta fantàstica col·lecció es trobi a l'Estat espanyol. Quin creu que és el valor principal que ens aporta aquest conjunt?

El valor en que tanto Heini como yo siempre nos hemos basado: El arte es para poder compartirlo. Se muestran obras que España no tenía y se da a conocer al visitante los pintores, sus pinturas, las diferentes épocas, los diferentes estilos, ver los diferentes estados de ánimos según lo plasman en la tela, en definitiva, el visitante puede sentir el arte.

Quins són, en general, els criteris a partir dels quals es va concebant aquest esplèndid conjunt?

Siempre la calidad en la obra y también el tema elegido por el pintor.

Com li sembla que la seva col·lecció complementa el llegat Thyssen-Bornemisza?

En mi colección privada hay varias obras de la colección del padre de mi marido, hay obras de mi marido antes de conocernos y hay obras que coleccionamos juntos siempre con el criterio de seguir coleccionando con calidad y sentimiento.

Quina ha estat la raó per la qual l'any 2012 s'organitza una exposició temporal de la seva col·lecció a Sant Feliu de Guíxols?

Me lo pidió el alcalde y con mucho gusto y especial ilusión accedí.

Tinc entès que vostè s'ha implicat personalment en la selecció de les obres que s'exposaran a partir d'aquest mes de maig al Monestir. Com s'ha plantejat aquesta selecció?

Sí, siempre que hago una exposición temporal y ésta ya es la 42 que llevo a cabo, procuro supervisar todo.

M'agradaria que em parlés de Josep Amat, ja que aquest autor, d'alguna manera, representa el lligam entre vostè, Sant Feliu de Guíxols, el paisatge i l'art. Què li suggereixen les obres d'aquest pintor?

Amat era un gran pintor y tengo una extensa colección de sus obras, toda su trayectoria. Mi marido también era un gran admirador de su pintura. Es uno de los grandes pintores del siglo xx. En la Frick Collection de Nueva York, lo tienen catalogado en sus enciclopedias.

Un altre punt d'unió entre la ciutat i el Museu és el mateix edifici del Monestir. En el projecte, aquest edifici és concebut com el punt d'acolliment de visitants de la seva col·lecció alhora que funciona com a centre d'interpretació de la història de Sant Feliu de Guíxols. De quina altra manera li sembla que es pot potenciar aquesta vinculació? El servei pedagògic del Museu hi pot tenir un paper destacat?

Sí, esa también es nuestra intención.

Tot i que és difícil escollir entre tanta bellesa... Ens pot proposar alguna obra concreta que formi part d'aquesta exposició temporal a Sant Feliu de Guíxols per la qual senti una especial predilecció?

Todos los cuadros que van a venir son especiales para mí.

M. Àngels Suquet

Arxiu Municipal
de Sant Feliu de Guíxols

CALIDOSCOPI

CONTRASTOS

Barcelona

Torroella de Montgrí Palafrugell

La Fundació Vila Casas va ser creada l'any 1986 per l'empresari farmacèutic Antoni Vila Casas per promocionar l'art contemporani català. Va començar a partir de la seva col·lecció personal, que llavors aplegava un centenar d'escultures d'artistes catalans contemporanis. L'altra línia d'actuació d'aquesta Fundació és el foment de la recerca en l'àmbit sociosanitari. Cada any la Fundació edita l'*Informe Quiral*, on es fa la ressenya de novetats, i també el *Quadern Quiral* on es publiquen articles d'opinió i recerca.

Aquesta entitat ha rehabilitat cinc edificis per exposar-ne la col·lecció: Can Framis, una antiga fàbrica de llana de Barcelona, acull la col·lecció de pintura; Can Mario de Palafrugell, que havia estat una fàbrica de suro, és on s'exhibeix el fons escultòric; el Palau Solterra de Torroella de Montgrí, un edifici renaixentista del segle XV, és el Museu de Fotografia; finalment, l'Espai Volar, en un antic edifici modernista de Barcelona, acull exposicions temporals. Des del 2001, cada any es convoquen els Premis Fundació Vila Casas.

Figueres

La Fundació Gala - Salvador Dalí té cura de la difusió de la figura i el llegat d'aquest pintor. Va ser creada el 1983 al Castell de Púbol per voluntat del Dalí, qui la va presidir fins a la seva mort, el 23 de gener de 1989. Aquesta entitat gestiona un fons de més de 4.000 obres de naturalesa molt diversa –pintura, dibuix, escultura, gravat, joies, hologrames, fotografia, etc.–, a part de milers d'objectes personals i de diferents béns immobles de l'artista.

En el Teatre-Museu Dalí de Figueres es pot visitar una bona part d'aquestes obres i és un dels més visitats de l'Estat espanyol. A banda, la Fundació organitza exposicions temporals per aprofundir en aspectes concrets d'aquest polifacètic artista. A Figueres mateix, també hi ha l'espai Dalí-Joies. La Casa Salvador Dalí de Portlligat i el Castell Gala Dalí de Púbol són espais on es pot descobrir l'àmbit més íntim del pintor. El Centre d'Estudis Dalinians promou la recerca de l'obra de Dalí i compta amb un important repertori de bibliografia sobre Avantguarda i Surrealisme.

Sitges

La Fundació Stämpfli - Art Contemporani gestiona una col·lecció de més de seixanta obres de diversos estils, creades entre 1965 i l'actualitat per reconeguts artistes contemporanis de diferents nacionalitats. La seu està situada a l'antic Mercat del Peix de Sitges.

Pere Stämpfli és un artista suís de gran reconeixement internacional, considerat el pare de la figuració narrativa. El 1961 es va casar amb Anna Maria Torelló i van comprar una casa a Sitges, on han fet llargues estades i han esdevingut uns importants activistes culturals. Una de les seves iniciatives va ser la creació de l'Espai Cultural –l'any 1995–, seu del Grup d'Estudis Sitgetans.

El 2006 van constituir la Fundació per crear el Museu d'Art Contemporani i així renovar la tradició encetada a Sitges per Santiago Rusiñol durant el Modernisme. El projecte de Stämpfli vol que Sitges s'obri a l'art del segle XXI i al món, per tal que continuï essent un referent a nivell internacional, juntament amb els festivals de cinema, dansa i jazz.

LLOCS D'INTERÈS

<http://www.fundaciovilacasas.com/>
<http://www.salvador-dali.org/>
www.fundacio-stampfli.org
<http://www.musee-ceret.com/>
<http://www.museupicasso.bcn.es/>
<http://www.fundaciomiro-bcn.org>
<http://www.gianadda.ch>
<http://www.museejenisch.ch/>
<http://www.oskar-kokoschka.ch/>

Detalls d'una pintura mural en un carrer de Sant Feliu de Guíxols. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges. (Autora: Rosa M. Rourich)

Ceret (França)

El Museu d'Art Modern va ser creat l'any 1950 per Pierre Brune i Frank Burty Haviland, arran de la donació de la col·lecció de Michel Aribaud, que havia conegut diversos artistes que havien estat a Ceret i n'havia adquirit algunes obres. Van completar aquell conjunt inicial gràcies a la col·laboració de creadors com Pablo Picasso i Henri Matisse.

Arran de la seva popularitat, l'any 1980 va ser ampliat i el president, François Mitterrand, va inaugurar el nou edifici al Boulevard Maréchal Joffre el 17 de desembre de 1993. Fins a l'any 2004 va ser museu municipal i, des del gener del 2005, és gestionat per la vila de Ceret i el Consell General dels Pirineus Orientals i el Llenguadoc-Rosselló.

La col·lecció representa de manera exhaustiva l'art del segle xx i va néixer per la circumstància que molts d'aquest artistes van fer estada a Ceret –que és coneguda com *la meca del Cubisme*– i hi van establir lligams. Conté obra de Picasso, Braque, Gris, Soutine, Chagall, Herbin, Matisse, Masson, Krémègne i, posteriorment, Miró, Tàpies, Viallat, Toni Grand, Bioulès, etc.

Barcelona

Barcelona acull nombrosos museus i fundacions relacionats amb l'art, alguns dels quals han sorgit per la voluntat dels mateixos artistes que han llegat obra i patrimoni amb aquesta finalitat. El Museu Picasso, per exemple, va ser creat l'any 1963 i gestiona més de 3.800 obres, corresponents majoritàriament a l'obra de joventut d'aquest artista, produïda mentre era a Barcelona.

Alguns d'aquests centres tenen com a objectiu la promoció de l'estudi i el coneixement de l'art modern i contemporani, com per exemple la Fundació Joan Miró i la Fundació Antoni Tàpies. La Fundació Joan Miró es va gestar amb motiu de la primera gran exposició d'aquest creador a Barcelona, l'any 1968, a l'Hospital de la Santa Creu. Va iniciar la seva activitat pública l'any 1975 i ha estat un referent pioner. Ha creat el Centre d'Estudis d'Art Contemporani, l'Espai 13 –que és un laboratori de recerca i experimentació per a artistes emergents–, i el Premi Joan Miró. La Fundació Antoni Tàpies, impulsada el 1984 pel mateix artista, planteja el seu treball de manera interdisciplinària en tot el ventall d'activitats que organitza.

Martigny i Vevey (Suïssa)

La Fundació Pierre Giannadda de Martigny va ser creada per Léonard Gianadda en memòria del seu germà Pierre, que va morir l'any 1976, en un accident d'avió. La seu va ser inaugurada l'any 1978 i estava situada en una finca on havia descobert les restes d'un temple gal·loromà, poc abans de la mort de Pierre. Aquesta entitat organitza exposicions i concerts, publica catàlegs i mostra l'encant del seu esplèndid parc d'escltures.

A Vevey, l'any 1897, va ser inaugurat el Museu Jenisch de les arts i les ciències gràcies a l'aportació econòmica de Fanny Jenisch que, després de la mort del seu marit, va voler fer aquest regal al lloc on el matrimoni s'havia sentit més vinculat. Progressivament, la seva col·lecció de belles arts –pintures, dibuixos i escultures– va adquirir protagonisme: s'hi va incorporar la Fundació Kokoschka –creada l'any 1988– i també el Cabinet Cantonal des Estampes. L'any 2004, el Museu va acollir el Centre Nacional del Dibuix. L'any 2009 es van iniciar unes obres de remodelació que es preveu que acabin aquest 2012.

El tinglado

Informació municipal

L'Exposició de Belles Arts de 1892

Aquesta mostra d'art va ser un dels actes que es van organitzar amb motiu de la inauguració del tren de Sant Feliu de Guíxols a Girona, que havia tingut lloc el 30 de juny de 1892. Aquesta exposició es va realitzar per donar lluïment al tren tot just inaugurat, un element essencial per a la ciutat del segle XIX: acostava la tècnica i l'art, associant-los tots dos al progrés de la ciutat. Tant era així que mentre va durar l'exposició, a l'estació de tren hi havia uns caruatges que traslladaven les persones que ho desitjaven fins al lloc on hi havia la mostra.

Un altre dels valors que cal remarcar en l'organització d'aquest esdeveni-

ment és la implicació de moltes persones i entitats diferents, igualment com va succeir amb el tren, un projecte en el qual la ciutat es va bolcar en pes. Això és el que comenta l'Àngel Jiménez al seu article "1892. Exposició de Belles Arts a Sant Feliu de Guíxols", publicat al número 12 de *Sant Feliu de Guíxols Arxiu i Museu d'Història de la ciutat*, el setembre de l'any 1992.

Les principals protagonistes de la iniciativa van ser Victòria Ferrer, vídua de Ferrer, i Antònia Vinyas, esposa de Joan Casas Arxer, promotor del projecte del tren. En la comissió organitzadora, a banda de la quarantena de persones que n'eren vocals, hi van participar nombroses entitats i institucions de la ciutat. Amb l'organització hi van col·laborar l'Ajuntament i la Junta Administrativa del ferrocarril; els setmanaris *El Bajo Ampurdán*, *El Siglo XX* i *El Noticiero*; els casinos La Constància,

Al costat, fàbrica de la vídua Ferrer, seu de l'Exposició de Belles Arts, any 1892. AMSFG. Col·lecció Espuña-Ibáñez. (Autor: Jaume Bertran); a l'altra pàgina, retrat de Santiago Rusiñol i Prats, fet per Ramon Casas. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges. (Reproducció d'autor desconegut)

La Unión, el Nuevo Casino El Guixolense i el Centro Recreativo, i també la Junta organitzadora de "Festejos públicos".

L'exposició va tenir un gran ressò perquè no es va limitar a exposar obres d'autors locals, sinó que va abastar obres d'artistes modernistes d'arreu de Catalunya i també de Sevilla. La comissió organitzadora fins i tot va nomenar vocals delegats a Barcelona, Girona, Olot i Sevilla. En van fer ressenya Joaquim Botet i Sisó, que l'havia visitada com a corresponsal de la *Revista de Gerona*, i també Josep Reig i Vilar-dell, que en va fer un comentari al butlletí del Centre Excursionista de Catalunya.

Finalment es van arribar a reunir cap a cinc-centes obres que es van exposar en una nau de dues plantes que després formaria part de la fàbrica de suro de can Rosselló. Aquest edifici estava situat a tocar dels jardins de les senyores Ferrer i Casas, que es van comunicar amb un pont de fusta i que ambientaven l'accés a l'exposició. Les obres es van distribuir en quatre seccions: pintura i dibuix; escultura; fotografia, treballs de suro i diversos objectes, i arqueologia.

La inauguració va ser el 3 de juliol a dos quarts d'onze del matí i es va formar una comitiva amb totes les persones i representants de les entitats que havien participat en l'organització de l'acte, precedits per la coral guixolensa Avant i l'orquestra Garreta. Aquest seguici va desfilar

per l'actual carrer d'Anselm Clavé, la rambla Vidal, el carrer del Mall i el de Santa Magdalena. L'exposició va estar oberta fins al dia 15 d'agost i va rebre un gran nombre de visites.

Rusiñol, els mussols i la gàbia d'or

Tot sovint, els pobles es coneixen per les dites que hi fan referència i aquestes, normalment, es construeixen a partir de les característiques o anècdotes que s'atribueixen a les persones que hi viuen. La naturalesa humana fa que, com més sarcasme hi hagi darrere l'etiqueta, més èxit tingui i, per tant, més contribueixi a crear tòpics o a consolidar els que ja són coneguts. La sentència "Sant Feliu és una gàbia d'or plena de mussols" és una de les més populars que hi ha sobre la nostra ciutat, tant per als mateixos ganxons com per a la gent de fora.

El sentit d'aquesta màxima és ben evident i, per més voltes que s'hi doni, és pejoratiu. En l'antiga Grècia, el mussol és la

representació zoomòrfica de la deessa Atenea, una de les principals divinitats de l'Olimp. Nascuda del cap de Zeus completament armada amb la seva cuirassa, tenia les qualitats de ser forta i sàvia i va esdevenir la filla predilecta del pare dels déus. Els grecs, que consideraven que el coneixement s'adquiria principalment per l'observació, van identificar el mussol –amb els seus ulls grans i rodons– com a símbol de la sapiència. Aquesta au peculiar va esdevenir l'inseparable company d'Atenea. Però, en català, la paraula *mussol* s'utilitza en sentit figurat per designar les persones poc parladores, ensopides i encantades. Això poc té a veure amb la mitologia clàssica.

Per una altra banda, *la gàbia d'or* és un tema força universal. El refrany castellà “aunque la jaula sea de oro, no deja de ser prisión” diu, fent una metàfora, que la realitat –per més idíl·lica que sembli– ens pot tenir atrapats en un engany. Així, la nostra benvolguda dita fa ironia de les persones i també del lloc. Aleshores, inevitablement hom es pregunta quan i per què es va començar a dir aquesta frase. En diverses fonts, l'autoria d'aquesta màxima s'atribueix a Santiago Rusiñol, pintor, escriptor i col·leccionista, el pare del Modernisme català. Tanmateix, no s'especifica en quin article o obra va publicar aquesta opinió.

Aquest artista, defensor de l'art per l'art, no va voler exercir com a hereu dels negocis familiars i va decantar-se per la vida bohèmia. Va ser un personatge de gran carisma, conegut per la seva ironia i la seva actitud provocadora davant els convencionalismes de la burgesia. La sentència encaixaria força bé amb la idiosincràsia i amb el to que utilitzava als seus escrits. Però, quina relació havia tingut Santiago Rusiñol amb Sant Feliu de Guíxols?

L'any 1892 Santiago Rusiñol va fer un viatge en carro durant més de quatre dies, des de Manlleu –ciutat d'origen de la seva família– fins a Sant Feliu de Guíxols. Rusiñol va fer la crònica de tots els incidents que va viure durant el trajecte en tres articles publicats a *La Vanguardia* el 30 de juliol i els dies 3 i 9 d'agost d'aquell any. Són famo-

sos els viatges en carro que aquest artista va realitzar acompanyat pel seu amic, el pintor Ramon Casas. En aquest periple hi va prendre part, a més, el crític d'art Raimon Casellas amb qui també tenia una estreta amistat.

Tot i que el motiu del viatge no s'especifica en els articles, coincideix, curiosament, amb l'Exposició de Belles Arts que va tenir lloc a Sant Feliu de Guíxols l'any 1892, entre el 3 de juliol i el 15 d'agost. Es dona la circumstància que Rusiñol i Cases hi tenien quadres exposats, i que també hi havia una escultura del seu íntim amic, l'escultor Enric Clarasó. Potser per això, en aquest viatge s'hi va apuntar també Raimon Casellas.

Aquests quatre personatges habitualment organitzaven exposicions a la Sala Parés de Barcelona i havien promogut Els Quatre Gats. Aquell mateix any, després del viatge a Sant Feliu, van inaugurar a Sitges l'Exposició Artística que solia tenir lloc per la Festa Major a l'Ajuntament i la van convertir en la primera Festa Modernista, un esdeveniment revolucionari, organitzat pels mateixos artistes. L'any 1894, amb motiu de la tercera festa, inaugurarien el Cau Ferrat. Així començava l'article de Raimon Casellas a *La Vanguardia* sobre l'exposició de Sitges de l'agost de 1892: “Dada la constel·lació de exposicions comarcales que corremos [...]”.

Quina impressió els havia fet Sant Feliu? Aleshores, la ciutat vivia un

moment de progrés i gran creixement econòmic, però les iniciatives –també en l'àmbit cultural– estaven precisament a mans d'aquella burgesia que tant avorria Rusiñol. No seria estrany que, en aquest context, l'artista deixés anar la famosa sentència. Tanmateix, lluny d'assumir-la amb resignació, els ganxons la fan seva i la llueixen com a mascota del Carnaval tot mostrant un gran sentit de l'humor. Ara és el mussol qui, tot cofat, aguanta la seva bonica gàbia d'or i l'ofereix a tothom qui vulgui entrar-hi.

M. Àngels Suquet
Arxiu Municipal
de Sant Feliu de Guíxols

Directori

ÀREA DE CULTURA

PL. MONESTIR, S/N 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 82 01 67
E-MAIL: cultura@guixols.cat
HORARI: DE DILLUNS A DIVENDRES DE 9 A 14 h.

ARXIU MUNICIPAL

CRA. DE GIRONA, 45-47
17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 32 25 93
E-MAIL: arxiu@guixols.cat
HORARI D'HIVERN: DE DILLUNS A DIVENDRES DE 9 A 14 h.
I DIMARTS I DIJOUS DE 17 A 19 h.
HORARI D'ESTIU (juliol, agost i setembre): DE DILLUNS A DIVENDRES DE 9 A 14 h.

BIBLIOTECA PÚBLICA OCTAVI VIADER I MARGARIT

C/ JOAN SURÍS, 28-34 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 32 40 57
E-MAIL: biblioteca@guixols.cat
HORARI: DE DILLUNS A DISSABTE DE 10 A 13.30 h.
I DE DILLUNS A DIVENDRES DE 17 A 21 h.

JOVENTUT (Punt d'Informació Juvenil-Casal de Joves)

C/ MALL, 61 (Edifici de les Vetlladores)
17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 32 73 60 FAX 972 32 71 60
E-MAIL: pij@guixols.cat
HORARI D'HIVERN: DILLUNS, DIMARTS I DIJOUS DE 17 A 20 h.
DIMECRES I DIVENDRES DE 16 A 20 h.
HORARI D'ESTIU (juliol i agost): DE DILLUNS A DIVENDRES DE 8 A 15 h.

MUSEU D'HISTÒRIA

PL. MONESTIR, S/N 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 82 15 75 FAX 972 82 15 74
E-MAIL: museuhistoria@guixols.cat
HORARI (juliol, agost i setembre): DE DIMARTS A DISSABTE DE 10 A 13 h. I DE 17 A 20 h. DIUMENGE I FESTIUS DE 10 A 13 h.

OFICINA MUNICIPAL DE TURISME

PL. MONESTIR, S/N 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 82 00 51 FAX 972 82 01 19
E-MAIL: turisme@guixols.cat
HORARI: DE DILLUNS A DISSABTE DE 10 A 13 h. I DE 16 A 19 h.
DIUMENGES I FESTIUS DE 10 A 14 h. A PARTIR DEL 21 DE JUNY, OBERT CADA DIA DE 10 A 14 h. I DE 16 A 20 h.

PLA LOCAL DE NOVA CIUTADANIA

C/ GRAVINA, 39-41 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 82 10 91 / 972 82 03 29 FAX 972 82 20 89
E-MAIL: novaciutadania@guixols.cat
HORARI: DILLUNS I DIJOUS DE 9 A 19 h. DIMARTS, DIMECRES I DIVENDRES DE 9 A 14 h.

SERVEI MUNICIPAL D'EDUCACIÓ OME (Oficina Municipal d'Escolarització)

ANTIGA CASA PALET 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 82 08 10 FAX 972 32 27 72
E-MAIL: educacio@guixols.cat
HORARI: DE DILLUNS A DIVENDRES DE 10 A 14 h.
HORARI D'ESTIU (juliol i agost): DE DILLUNS A DIVENDRES DE 10 A 13 h.
HORARI DURANT LES VACANCES ESCOLARS DE NADAL I SETMANA SANTA: DE DILLUNS A DIVENDRES DE 10 A 13 h.

SERVEI MUNICIPAL D'ESPORTS

C/ CALLAO, S/N - ZONA ESPORTIVA LA CORCHERA
TEL. I FAX 972 82 03 16
E-MAIL: esports@guixols.cat
HORARIS D'OFICINA: DE DILLUNS A DIVENDRES DE 9 A 13 h.
ACTIVITATS ESPORTIVES DE LES ESCOLES I DE CLUBS ESPORTIUS: GIMNÀSTICA I ENTRENAMENTS DE DILLUNS A DIVENDRES DE 9 A 13 I DE 15 A 24 h.
COMPETICIONS: DISSABTES I DIUMENGES, SEGONS CALENDARI

SERVEI D'OCUPACIÓ MUNICIPAL I

SERVEI D'ASSESSORAMENT D'EMPRESES

C/ DELS ENAMORATS, 65-99 (1r PIS ESTACIÓ AUTOBUSOS)
17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 32 70 33 FAX 972 32 69 17
E-MAIL: industria@guixols.cat
HORARI: DE DILLUNS A DIVENDRES DE 9 A 13 h.

SERVEI DE PREMSA

PL. MERCAT, 6-9 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 609 75 35 85
E-MAIL: premsa@guixols.cat
HORARI: A HORES CONVINGUDES

TEATRE AUDITORI MUNICIPAL

C/ CALLAO, S/N 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 82 01 59
E-MAIL: teatre@guixols.cat
HORARI: A HORES CONVINGUDES

SÍNDIC MUNICIPAL DE GREUGES

DEFENSOR DEL CIUTADÀ/-ANA

C/ PENITÈNCIA, 10 (Casa Albertí)
17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 32 80 40 FAX 972 82 11 23
E-MAIL: sindic.greuges@guixols.cat
HORARI: DE DILLUNS A DIVENDRES DE 9 A 14 h.
DIJOUS DE 16 A 19 h.

l'arjau

REVISTA CULTURAL

Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols

Núm. 65 AGOST 2012

AJUNTAMENT DE
Sant Feliu de Guíxols
www.guixols.cat

Arxiu Municipal
Sant Feliu de Guíxols

Pati de la casa Sorolla, J. Sorolla, 1917
Oli sobre tela, 95,9 x 64,8 cm
Col·lecció Carmen Thyssen-Bornemisza